

Author: Doni, Giovanni Battista
Title: Aduersaria Musica F
Editor: Massimo Redaelli
Source: Florence, Biblioteca Marucelliana, MS A.291, f. <1r>-<42r>

[-<f.1r>-] [F in marg.] Aduersaria Musica

[-<f.2r>-] De Tonorio Caij Gracchi Vide Plutarchum [peri aorgesias]
Harmoniam finxerunt ueteres Martis et Veneris filiam Vide Plutarchum de Iside et Osiride
De triangulo latera habente unum V. alterum 4. tertiam 3. portionum apud Platonem in Republica
uide Plutarchum liber de Iside et Osiride
Plutarchus liber de E I quinque tantum tonos praecipuos agnoscit
Euripides ait amorem docere musicam
Motetti, Rhematia, uel Rhesidia uel Prosodia
Obseruatione dignum est octo phthongos superaddi tantum systemati ordinario octachordo si
adijciantur duae chordae chromaticae duae enarmonicae duae metabolicae deinde chordae
coniunctuae [disiunctuae ante corr.] duae Diatonica et Enarmonia

[Doni, Aduersaria Musica F, 2r; text: Pro temperatura perfecta, Harpa et clauichordio, A, [sqb],
C, D, E, F, G, a, [signa], 9/8, 16/15, 10/9, Phthongus metabolicus, chromaticus, Enarmonicus,
coiniunctiuus, Phthongi XVI, b, c, d, e, f, g, XV, Enarmonij, chromatici, communes et Diatonici,
[[A]], [[sqb]], [[C]], [[D]], [[E]], [[F]], [[G]], [[a]]]

[-<f.2v>-] Due sorti di musica Expressiua che è la più eccellente et la Sinfonica
Posset ad 18 partes musicae addi 19 Mystica ut quae Symbolismis utitur ut Mundana dicta et
Mythologica
Musicae theoricæ pars quaedam est mystica
In Hac modulatione

[Doni, Aduersaria Musica F, 2v]

si phthongum qui habet # efferremus mi non esset necesse sonum fa alterare: Verum in F f, fa ut
non dicitur mi
Michaelangelus Rossius. In Herminia Dramate quod exhibuit Dominus Thaddaeus Barberinus in
machina quadam Apollinis personam gestans modulationem quamdam solo uiolino pulsauit quae
multas habebat pericopas chromaticas ac fortasse dieses Enarmonias quae suauissima cunctis
uisa est
In uiolino iugumenta non ponuntur ut phthongos intensiores et remissiores facere possint
Melodia a nonnullis uocatur semiola. Tripla a nonnullis distinguitur a tripola
Tempus uacuum in saltationibus periti [[<...>]] citharistae exprimunt silescentes spatia illa quae
puncta notis addita exprimunt
Gaillardis Mensura longior id est tardior datur Currentibus uelocior
In hoc Rhythmo [C3] haec nota [Sv] consequitur pausa integrae mensurae ualet [Svd] [[quam
uo]] et uocatur uulgo perfecta

[tenella] apud ueteres musicos uidetur deseruissse complendis Rhythmis sicut lirum, lirum et fa la la la la apud Gastoldum

Petrus de Valle et Nicolaus Villanus uersus uernacula lingua excogitarunt in quibus non tantum ultimae dictiones accentus habent ante, syllabam antepenultimam sed etiam uersus ex dictionibus quae similes haberent accentus

Triangulum recte exprimit differentiam trium tetracordorum [tetracordium ante corr.] Diatonici Chromatici Enarmonij sicut enim tres anguli [[q]] aequiualent duobus rectis ita tria interualla cuius tetrachordi aequiualent sesquiterciae rationi nam quo breuiora fiunt prima duo, eo longius remanet tertium

[-<f.3r>-] Melismata omnia uitiosa uidentur nimium longa: interrupta ut quorum in medio spiritus resumitur [signum] [et quae tempora uacua continent add. supra lin.]. et in quibus eadem pericopae repetuntur quae cantoribus non suauissimas habentibus uoces fiunt: quae Rhythmum habent diuersum a propositi cantus: quae in uocalibus fiunt insuauibus ut v et i. quae fiunt in rebus maestis: quae cum canuntur obscurum faciunt sensum propositae dictionis: in quibus spiritus languescit

In Praxi Modorum etiamsi modi non [[s]] usurpentur secundum propriam cuiusque tensionem tamen hoc seruari potest ut cum statuerimus [[omnes mo]] unumquemque modum (quicumque enim fuerit) praecipuum cuiusque cantus in tono chorico; [[Tonum]] [Modum corr. supra lin.] metabolicum, faciemus acutiorem uel grauiorem eo prout proprietates illius requisierit. exempli gratia modum praecipuum alicui cantilenae tribuamus Dorium in tono chorico: si modo metabolicum (per quem uidelicet metabolas facimus) usurpabimus, Lydium uel Mixolydium poterimus acutiorem facere praecipuo illo Dorio, per tonum uel semitonum ac tantumdem remittere si Hypolydium, [uel add. supra lin.] Hypophrygium, Hypodorium usurpemus pro metabolis.

Itaque primus modus atque is perfectior usurpandorum Modorum erit cum omnes secundum suam tensionem usurpamus secundus cum praecipuum semper in tono chorico metabolicum tono uel semitono acutiorem uel grauiorem tertius uero modus cum promiscue modi usurpantur ut hodie

De [paianizein] et [anaphonesis] uide Plutarchum in uita Thesaei

In Nono libro Lucae Marentij multae sunt metabolae Tonorum quas uulgo putant melodias chromaticas

Cyprianus de Rore initio [[q]] cuiusdam Madrigalis ponet integram Diapason per omnia semitonia ascendentem ut quaedam Patauina Cornelij Schuyt quidam liber madrigalium eiusdem uulgo chromaticus praesentatur quod multos phthongos (quos chromata uocant) continet

Constantius Festa madrigales edidit uocatos chromaticos

Musicae pars uocari potest mythologica

[-<f.3v>-] Exemplum concentus in quo Rhythmus leges suas plene custodiat dare tibi poterunt Hyporchemata Gastoldi praecipue hoc. A lieta uita ubi in omnibus quinque uocibus Idem Rhythmus seruatur qui est trochaicus: constat enim Hyporchema ex uersibus tetrametris catalecticis et hexametris Propter linguae uero proprietatem in primis duabus syzigijs impari loco sunt positi tribrachi: pari trochaei

Similiter in omnibus uocibus homorhythmia seruatur in illo. Se ben uedi quod uidetur esse anapaesticum. autor quinto initio apposuit has pausas [signa] ne cogeret Rhythmum incipere ab arsi quod ueteres non uitabant.

Phthongus longius, quod longum [longus ante corr.] Rhythmi uocari poterit

Si uero omnibus uocibus sit ut in eodem Hyporchemate in quinto Rhythmo uocari poterit

[[Doni, Aduersaria Musica F, 3v,1; text: X. Quinta. Questa quinta non fa buono effetto]]

La quarta che segue doppo la quinta [[p]] fa buono effetto perche è posta al suo luogo cioè più acuta della quinta benche non sia legata et uenga nell' alzare di mano. Ma la terza minore che segue fa tristo effetto perche non e posta al suo luogo: percioche si sale

[Doni, Aduersaria Musica F, 3v,2; text: quinta, quarta, 5. 4. Terza, Quest' altra]

Ma quest' altra terza minore fa buono effetto perche è posta al suo luogo

[Doni, Aduersaria Musica F, 3v; text: 5, 4, 3.]

[-<f.4r>-] Experimento comperi aliquos non ualde assuefactos musicae sed alioquin non malae auris in synodijs in quibus diatessaron posita eras [symphonos] nullam animaduertire dissonantiam, sed eos concentos tamquam ualde suaues approbasse: musicos uero statim eas diatessaron animaduertisse et tamquam dissonantes reprobasse: quod satis ostendit hac in re multum posse adsuefactionem

Diatessaron immo et Semiditonus utpote consonantiae foemineae naturae multo pluribus cautionibus indigent ut suo loco ponantur quam Diapente et Ditonus

Qui usque ad XVIII chordas lyrae auxerunt uidentur his phthongis uti fuisse quibus hypatodia organjca [organaca ante corr.] acquiescere potest. possunt enim hic cani omnia mele diatonica et chromatica Modi Dorij cum metabolis etiam in chordis G et D ut hodie fit

[Doni, Aduersaria Musica F, 4r; text: E, F, G, A, [sqb], C, D, e, f, g, a, [signa]]

Melius est Diapason [uocare consonantiam antiphonam add. supra lin.] Diapente uero et Ditonum paraphonam: reliquas uero symphonas: quam [[ha]] uti appellationibus perfectam et imperfectam

Rursus Diapason, Diapente, Diatessaron Ditonus Semiditonus sunt simplices. Reliquae [[compositae]] compositae

Ex simplicibus Diatessaron. Ditonus. Semiditonus sunt simpliciter seu absolute simplices [et indiuisibiles add. supra lin.] reliquae duae simplices secundum ordinem seu simplices diuisibiles

Ex compositis aliae sunt compositae simpliciformes seu [aploideis]: [[aliae]] ut Diapason Ditonus, Diapason Diatessaron et cetera aliae sic compositae ut Diatessaron ditonus, diatessaron Semiditonus

Sunt praeterea multiplices [[quas replicatas uocant]] id est Disdiapason Trisdiapason et cetera

Sunt etiam supercompositae ut Diapason hexachordum

Monosymphonia uocari potest (a due uoci) polysymphonia ([[a mol]] contrapunto a più uoci)

Illa uocari potest etiam simpliciter synodia et symphonia dimeles haec symphonia polymeles.

Potest enim esse Symphonia monomeles ut cum idem aer fit a duobus diapason semper distantibus. sed improprie nam potius dicetur Antiphonia quam Symphonia

Antiphonema

Antiphonesis, Antiphoniasmus

[-<f.4v>-] Perfecta consonantia sola diapason est

Relatio potest uocari Parechesis

Credibile est in synodijs dyadicis Diatonicus olim usurpari consueuisse Ditonum et [[d]]

Semiditonum non enim hexachorda. in chromaticis loco ditoni hexachordum maius in

Enarmonijs loco Semiditoni hexachordum minus

In nostris melodijs omnes

Graeci Recentiores primum modum uocant Dorium secundum Lydium tertium Phrygium

quartum Mixolydium quintum seu primum plagium Hypodorium sextum Hypolydium septimum

Hypophrygium seu grauem octaum Hypermixolydium

Vna Ricerata si può chiamare (catapirasmus tropicus) quando per passare totalmente da un modo all' altro, prima si ricerca qualche corda del secondo modo interrottamente per assuefarui piano piano l' orecchio. In Latino si possono anco dire Praetentamenta et in Greco

[propeirasmus] metabolicus

A la mi re [[sopra]] proximum supra [ClefF] in tibia hypatodica mea Gallica sonat omnibus foraminibus clausis. Secundum Tonum choricum Romae

Specimen meli Mixolydij concipi potest Rhythmo anapaestico misto cum notis [Sv] [Mv].

Lydij Rhythmo Trochaico cum notis his [Mv] [Mb] similis Currenti et cum Creticis

Phrygij Rhithmo anapaestico uelociori puta [Mb] [Mb] [Mv] et iambo [Mb] [Mv]

Dorij Rhythmo Gaillardije [[[Mb]]] et Choriambico [Sv] [Mv] [Mv] [Sv]

Hypolydius Rhythmo Ionico [Mb] [Mb] {Mv} [Mv] a maiori et minori

Hypophrygius Iambico Rhythmo, et anapaestico

Hypodorius dactylico [Sv] [Mv] [Mv]

La quarta [[presa consonantemente add. supra lin.]] deue forse fare buono effetto (supponendo che sia giusta) nel cromatico e nell' enarmonico, almeno ne mouimenti contrarij con<g>iunti delle parti: ma però nelli interuallo di Semituoni e di diesi

[Doni, Aduersaria Musica F, 4v; text: 6, 4, 9, 7]

Se si suonano sù le uiole queste uoci cosi nello scendere come nel salire si sentirà la quarta più consonante della sesta

[-<f.5r>-] [[Notis quae significant phthongos esse altius enuntiandos addi poterit hoc signum [signum] quod comprehendat omnes phthongos quibus sublatio illa competitur quod si notae tantum illae add]]

Dicam quam intentat sigma aduersus [tau] apud Lucianum iustius intentare potest Diatessaron aduersus duo hexachorda

Consonantiae quae maiorem numerum habent imparem habent hoc peculiare ut aliquantum minui possint ut Diapente et ditonus et fortasse hexachordum minus

Quae uero maiorem numerum habent parem uidentur augerj [augere ante corr.] posse non minui ut diatessaron et semiditonus et fortasse hexachordum minus

Sed fortasse tantum paraphonae dimoueri possunt id est diapente et ditonu<s>

In Synodis dyadicis hoc ordine consonantiae musico subsequi posse uidentur ut per propinquas fere transeatur quod laudabile est. Post Diapason Diapente [[Ditonus proprie: secundo semiditonus tertio hexachordum minus. Post Ditonus proprie uel hexachordum minus.]] [proprie corr. supra lin.] Post Diapente Diatessaron proprie uel Diapason. Post Diatessaron Ditonus uel Diapente. Post Ditonus Semiditonus uel Diatessaron uel hexachordum minus. Post Semiditonum Hexachordum minus uel ditonus. Post hexachordum minus. Ditonus

uel Diapente [uel hexachordum maius add. supra lin.] pose hexachordum maius Semiditonus uel Diapason uel hexachordum minus

[[Credibile est]] Caspergerum missam quandam composuit [[ut]] Urbano Pontifici Maximo gratum se futurum putans in qua multa innouauit sed [[honesto musico]] minus prospere id ei cessit nam primum musici non libenter eam canebant deinde nec ualde placuit Nemo commode canere potest [[uoces]] Modos diatessaron distantes multoque minus extremos. Quare Triodium Dorium aptari debet Tenori Basso ordinario et Soprano ordinario. Triodium Mixolydium Contralto Soprano supracuto et Baritono. Triodium Hypodorium Basso profundo Baritono et Contralto. Toni uero intermedi cani possunt a uocibus [[duo]] binis: ita tamen ut Hypophrygius conueniat uoci Hypodoriae. Hypolydius Doriae. Phrygius Doriae. Lydius Mixolydiae sic

[Doni, Aduersaria Musica F, 5r; text: Soprano, [[Mesodus]] [Contralto corr. in marg.], Tenore, Baritono, Basso, profundo, Netodus acutior, grauior, [[Acutior]], Mesodos, Hypotodus, Triodium Hypodorium, Dorium, Mixolydium]

[-<f.5v>-] [Doni, Aduersaria Musica F, 5v: text; A, [sqb], C, D, E, F, G, a, c, d, e, f, g, a a, Triodium Hypodorium, Dorium, Mixolydium, Hypatodus, Netodus, Mesodus, grauior, acutior, ordinario]

De Rhythmo uersuum uide ouum [[R]] [[Syma]] Simmiae Rodij et expositiones Salmasij (De Rhythmis uide etiam Paulum Aeginetam
Germanorum Tonus chorichus [[altior]] acutior est quam Romanus Semiditono Romae enim G sol re est [[iso]] [isotonei] cum Germaniae E la mi
Primus tonus apud Graecos profert [ananes] secundus [neanes] tertius [nana] quartus [agia] quintus [aneanes] sextus [neeanes] septimus [aanes] octauus [neagie]
Graeci Recentiores [musici add. supra lin.] Athonis incolae despiciunt Cretenses modum Italicum affectantes: existimant enim cantum Italorum absonum esse et superbum. Turci uero magis adamant existimantes molliorem et flebiliorem suaeque naturae magis accomodatam Piratae Afri cum plurimis militibus et nautis Graecis apostatis utantur non sinunt eos canere instrumento quod uocant [dikhordon] et [tampouras]: ne [[molliti]] ut accidit ijs molliter psallentibus [et add. supra lin.] flebilis carmina sociantibus [-<f.6r>-] emolliti aut elanguescant aut patrum et prioris fortunae ac pristinae gloriae recordentur
Thomas Morley Anglice edidit librum practicae musicalis in folio in quo [[multa multa innouauit nam]] inter caetera duplices habet notas nigras et rubras. Item Rhythmo Paeonico in nonnullis utitur
Franciscus Lombardus cantiusculam quamdam edidit signis ordinarijs Rhythmi binarij notatam sed quae apparet quinaria mensura cani debere
Sunt qui concentus ediderunt in quibus una uox Rhythmo binario procedit alia ternario
Cantio Sicula incipit sic cum E la mi cum b.
Princeps Venusinus # ponit in E la mi quod non uidetur segnandum. Item in A la mi re
Item ponit b in D la sol re.
et A la mi re

[Doni, Aduersaria Musica F, 6r,1; text: Ex libro VI Madrialium Principis Venusini, Resta di darmi noia, fallace]

Quest' è tutto trasportato: et ha del cromatico assai l' interuallo fra la terza et V. nota e Cromatico

[Doni, Aduersaria Musica F, 6r,2; text: [[Catalexis est haec]], Catalexis est haec]

Il Basso comincia parimente e finisce in D.

[-<f.6v>-] Il Principe nel madrigale Itene o miei sospiri per esprimere il Sospiro spezza questa parola cosi (il medesimo fu fatto prima dal Palestrina)

[Doni, Aduersaria Musica F, 6v,1; text: So spiri]

Nel Madrigale Itene o miei sospiri [[seg]] modula queste parole cangerò lieto in amoroso canto con [[dare il crom]] [[principiare dal Cromatico cosi]] fare questa mutatione d' un interuallo cromatico in una corda non cromatica

[Doni, Aduersaria Musica F, 6v,2; text: cangerò lieto et cetera]

Nel Madrigale dolcissima mia uita diuide una sesta [un' ottava ante corr.] in [[<.>]] [8 corr. supra lin.] Semituoni in quelle parole o morire

Nel Madrigale o dolorosa che è per b molle resta cosi

[Doni, Aduersaria Musica F, 6v,3; text: e uiuo]

per esprimere la uiuezza

Il Madrigale occhi del mio cor uita considerando il soprano da se è nel tuono di [[d]] G sol re ut perche fa la cadenza in detta corda [[cos]] come per esempio

[Doni, Aduersaria Musica F, 6v,4; text: come u' adoro, poi seguita, Mirate almen ch' io moro]

[-<f.7r>-] Nel Madrigale Tu m' occidi crudele il cui basso finisce in A re et è Hypodorio il basso comincia cosi

[Doni, Aduersaria Musica F, 7r,1; text: Tu m' occidi o crudele]

et il Soprano cosi

[Doni, Aduersaria Musica F, 7r,2; text: Tu m' occidi o crudele]

il quale tuono è et si risolve cosi

Nel Madrigale Perche l' auida sete parte seconda che il suo basso finisce in A re cosi

[Doni, Aduersaria Musica F, 7r,3; text: morte non sento]

Il Soprano finisce

[Doni, Aduersaria Musica F, 7r,4; text: morte non sento]

Il sesto libro del Principe è pieno di cromatici
Nel Madrigale io pur respiro il basso finisce così

[Doni, Aduersaria Musica F, 7r,5; text: et al gran duolo]

doue il # non è in corda cromatica et fa un' interuallo cromatico
[-<f.7v>-] Del Modo Ipolidio e quel Madrigale [Alme d' amor imbelle e quello add. supra lin.]
Candido e uerde fiore perche il Basso finisce in F fa ut. e così quello Se ui duol' il mio duolo;
occhi del mio cor uita
Nel Madrigale Languisce al fine chi da la uita parte il basso finisce [[C sol]] in E la mi et con
tutto cio comincia così

[Doni, Aduersaria Musica F, 7v,1; text: languisce. chi da la uita parte che si poteua notare]

Nel Madrigale Mercè mercè grido piangendo finisce così

[Doni, Aduersaria Musica F, 7v,2; text: pria ch' io mora, moro]

doue è da notare l' interuallo del settimo e la cadenza cromatica
Il Principe di Venosa non usa passaggi molto lunghi
Il Rontano è gratioso nelle ariette nelle quali uale assai et ha stile proprio. Il Zoilo ne madrigali è
molto stimato et ha del bizzarro
Questo accento del Principe è assai strauagante

[Doni, Aduersaria Musica F, 7v,3; text: canto]

[-<f.8r>-] Ratio cur Enarmonium sit reliquis generibus magnificentius potissima haec est quod
dieses enarmoniae adeo parum discrepant ut unisonum prope referant: sequitur igitur ut in tota
diapason quinque tantum fere interualla sentiantur duarum ditonorum et unius Toni
Gruppo è una gratia o portamento di uoce che si fa con ripetere spesso duo uoci [[alternate]]
uicendeuolmente lontane per tuono o semituono simile al trillo: ma questo non esce quasi dall'
istessa uoce o sale o scende un diesi enarmonico
La monachina è certa gratietta che si fa con strascino
L' inalzare la uoce a poco a poco Marco Antonio castrato non è forse lodeuole per tutto
Emilius Caualerius non modo peritissimus melopoeus fuit et clauichordij pulsator sed decore
etiam sciteque saltabat: quare facilius potuit reperire saltationem florentinam
Bardella quidam Florentiae reperit tiorbam
Quemadmodum Phrygius medius est [[di]] positione semitonij inter Dorium et Lydium ita
medium morem possidet neque enim maestus et seuerus est ut Dorius neque laetus et alacer ut
Lydium sed ex utroque participat
Chordae A [sqb] E sunt stabiles: nec in ijs poni fere solent signa accidentalia (quod tamen faciunt
quidam et in his Claudius de Monteuiridi qui in sua Ariadna ponit # in E et A.

In coaptationibus enim [[modorum]] Tonorum non usuuenit signa haec accidentalialia in ijs chordis ponere nisi ubi coaptarentur Toni ualde disparati ut Dorius et Lydius
Diatessaron uidetur melius consonare debere in Tibijs quam in chordis uoces enim tibiae magis coalescunt: quod requiri uidetur in hac consonantia quae alioqui uoces minus commiscet
Tibiae pares uidentur fuisse quae binae eiusdem magnitudinis ac toni (qua ratione concentus hodie dicitur a uoci pari) Impares uero quorum altera longior et crassior esset et consequente grauior
[-<f.8v>-] Huiusmodi Prosmelismus in quo ne Diapason Diatessaron incidat in locum imparem agoge reflectitur uocari poterit

[Doni, Aduersaria Musica F, 8v; text: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 15. 14. 13. 12. 11. 10. 9]

Huiusmodi Prosmelismus in quo ab unisono ad hexachordum uno modo proceditur a Diapason uero ad tertium alio modo uocari potest in quo non dubito diatessaron quae in undecimum locum incidit (ubi [symphonos usurpatur) reuera consonam esse
Violas a theatris reiecerunt multi cum animaduertissent earum sonum debiliorem esset quam ut aulae hominibus refertae respondere posset: [[nam etsi]] saepe enim accidit ut cum in aula pauci spectatores essent satis bene eae responderent mox completa eadem sonus non exaudiretur quamobrem saepe organorum numerus augetur
In Hypatodijis organicis ideo phthongi longiores ponuntur quod saepe in medijs partibus dissonantiae quedam interseruntur quae ferri non possent si saepe hypatodi mutarent [ekphonesin]
. ait Rhythmus paeonicum procedere a quinque temporibus ad uiginti quinque qui numerus fit a primo in se ducto
Trochaicus Rhythmus [[<.>]] excrescere debere uidetur a tribus ad uiginti quatuor [[qui numerus fit]] uel uiginti septem qui numerus fit a primo numero in se ducto eoque quod prouenit id est nouem rursus in eundem primum numerum id est tria ducto
Dactylicus uero [[fit a primo numero id est duobus in se ducto eoque quod prouenit]] excrescere debere uidetur a duobus ad 32 ducto primo numero 2 in se productoque 4. atque hoc rursus in se ducto 16 et hoc iterum in primum ducto id est 32.
Consentaneum uero est Rhythmos priores et simpliciores maiorem numerum temporum admittere propter facilitatem
Probabile est [[est]] [etiam corr. supra lin.] summum numerum Rhythmi dactylici esse sexdecim, ternarij 24. quinarij 25: et ordinarie tantummodo temporis dari debere singulis [-<f.9r>-] tribus Rhythmis: ita ut tria tempora Rhythmi iambici proferantur eodem tempore quo duo Rhythmi dactylici: quare ut aequentur quatuor tempora unius Rhythmi dactylici, sex Trochaici Rhythmi tempora necessaria erunt quare duo trochaei eadem celeritate proferentur quam unus dactylus. exempli gratia nec absonum est eadem fere celeritate proferri tempora Rhythmi Paeonici cum [[uiginti quinque]] [uicena quinta corr. supra lin.] tempora Paeonici Rhythmi aequentur [[<.>ia]] uicenis quaternis Trochaicis
De materia Rhythmi uide Galenum de pulsibus aliosque auctores quos citat Mersennus in Genesis.
Congruum est [ad conficiendum add. supra lin.] extremum numerum temporum Rhythmi Paeonici fieri unica operatione arithmetica: trochaici uero duobus operationibus: Dactylici tribus ut conuerso ordine primus et simplicior Rhythmus tribus primus fiat secundus duobus tertius uero uno

Mutationes modorum in tres classes diuidi possunt in ijs qui Semitonio et diatessaron distant

In ijs qui Tono

In ijs qui ditono.

In prioribus mutatio facilius fit et per solam additionem fere unius [[b. m]] uel durum b. mollium

In secundis proxime fit per additionem # in chordis chromaticis et metabolicis:

In tertijs omnium difficillime praeter enim bina # in chordis chromaticis et metabolicis:

mouentur etiam chordae stabiles id est A E [sqb] et adhibendum est signum [signum] duorum commatum ut si [[<...>]] coaptetur Lydius Dorio

Quarto loco potest addi mutatio quae fit inter modos semiditono distantes in quibus chordae

stabiles etiam mouentur et pro dicommate usurpatur monocomma ut si coaptetur Phrygius

Hypolydius in A la mi re ponemus b tum b. f. tum [sqb] mi cum uero commate. Quod si

Hypolydius adaptetur Phrygio # ponetur omnibus locis praeter quam extremis duobus chordis in [sqb] mi

Recentiores in Rhythmica praxi peccare uidentur quod in binario plausu mensuras nonnumquam

adeo prolixas, et pulsationem adeo lenta faciunt ut omnis prope Rhythmica uis depereat: [[sunt]]

In Plausu uero ternario perpetuo paucissimos phthongos includunt et semper celerrimo incessu utuntur

[<f.9v>] Epodus uocari potest il Soprano Hypodus il basso Anthypodus il contralto Antepodus

il Tenore ubi nota aptissime addi illud [anti] ad denotandas eas uoces quae Diapason fere distant

ut Sopranus et Tenor Item Contraltus et Bassus id est antiphonae sunt

Synodia [[est]] parisophona uocari potest a uoci pari

Anisophona a uoci dispari

Considerare species interuallorum praeter Diapente et Diatessaron ut multi faciunt uidetur superfluum

Si come è più difficile dipingere un nudo che un uestito cosi dicono alcuni musici che è più

difficile fare un bel duo che [[una con]] un concerto a più uoci

Ditonus uidetur reponendus [reporendus ante corr.] inter consonantias penaequisonas ut diapente

Cadentiae finales desinunt in consonantijs aequisonis et penaequisonis non alijs

Gaillarda tertia Cornelij Schuyt exemplum esse potest Modi Dorij, cum paucis quibusdam

metabolicis: cuius prima pars interualla propria eius modi seruat: aliquae duae extranea adhibentur

Cantio Sicula Brancaccia exemplum esse potest: meli Phrygij mixti

In tractatione Rhythmica usus esse potest dictionum Eurhythmus, Ecrhythmus, Pararhythmus,

Hyporhythmus Heterorhythmus Homorhythmus, Polyrhythmus Antirhythmis, Metarhythmis

Glareanus testatur modum Lydium quem ipse uocat Ionicum magnam habere gratiam praecipue

in Trochaico plurimumque usurpari in saltationibus in magna Europae parte

Male reprehendit Glareanus ea quae ab Athenaeo de hoc modo referuntur

Mixolydius [[[uero]]] apud Glareano [[a<...>]] add. supra lin.] est Hypophrygius dictus tamen . .

. .

Verum enim Mixolydius est Hyperaeolius ab illo dictus quem reijcit. Huic [[dicit ple]] adijci

plerumque ait tonum inferne superne semitonium

Diatessaron Mi La tamen auribus gratam esse ait

[<f.10r>] Quando ambedue le parti scendono o salgano deue l' una farlo per moti congiunti l'

altra per disgiunti

Quando due parti scendono o salgano insieme per moti separati non si deue passare da una

consonanza maggiore (cioè di termini distinti) imperfetta ad una minore perfetta come dalla terza

all' unisono: ouero passare da una consonanza [[di proportione]] [similmente corr. supra lin.]

[[Item non]] maggiore, sia perfetta o imperfetta, alla prossima perfetta come dalla terza all' unisono o dalla decima all' ottava

Non si douerrà porre la quinta dopo la sesta quando le parti ascendono o discendono insieme o con moti congiunti e disgiunti

per andare dalla sesta minore alla quinta bisogna che una parte stia ferma: poiche altrimenti s' andrebbe ad una consonanza perfetta con moti simili et non contrarij

Piu facilmente si tollera l' andare dalla sesta maggiore alla quinta (come quando si pone sincopata) che dalla minore all' ottava

Doppo una nota di mezza battuta o maggiore, seguendo [[un]] più note [[d]] minori di mezza battuta si può fare la prima dissonanze et la seconda consonante intendendo per moti congiunti

Gl' estremi d' un duo non deouono passare i5 uoci

La quarta et V imperfette s' accompagneranno commodamente in questo modo

[Doni, Aduersaria Musica F, 10r; text: 3 1, 3 2, 4, 5, 6, 7, 8]

[-<f.10v>-] Il Tigrino non uuole che sia lecito in un concerto a due porre due quinte tramezzate da una quarta.

Non è lodato il fare che mentre una parte fa il salto di quinta con due semibreui l' altra faccia il medesimo salto uerso l' istessa parte con 4 semiminime come qui

[Doni, Aduersaria Musica F, 10v,1]

Non è anco lodato il fare due ottaue [[procene]] procedendo co' medesimi mouimenti le quali siano tramezzate da due note procedenti co' medesimi mouimenti mentre una parte sta ferma perche non fanno quella uarietà che si desidera come qui

[Doni, Aduersaria Musica F, 10v,2; text: 8, 7, 6]

Si puo usare questa sorte di cadenze doue il basso e Soprano fanno i medesimi passaggi alternatiuamente come qui

[Doni, Aduersaria Musica F, 10v,3]

Questa sorte di cadenze che segue non fa buono effetto perche non è grata all' orecchie e sonandosi nelli instrumenti si [[de]] odono tre quinte

[Doni, Aduersaria Musica F, 10v,4; text: 3 1, 6 1, 5]

Le cadenze senza dissonanze non hanno gratia alcuna come quelle che sincopate o col punto procedono per l' istesse figure cosi [signum]

[[[Doni, Aduersaria Musica F, 10v,5]]]

[-<f.11r>-] [signum] [Doni, Aduersaria Musica F, 11r,1; text: 6 1, 6 2, 6 a, 3 2, 5, 4, 3]

Si può porre la quarta sincoata [[do]] seguendo dipoi immediatamente la semidiapente et appresso la terza maggiore così

[Doni, Aduersaria Musica F, 11r,2; text: 3, 2, 1, 4, 5, 3 a]

Se sia lecito il passare dalla duodecima alla quinta? e s' intenda fare due quinte? credo che sia lecito perché non solo la consonanza è diversa ma le parti uanno con moti contrarij [[l' una scendendo]] di quarta l' una et l' altra di quinta così

[Doni, Aduersaria Musica F, 11r,3; text: et per il contrario]

[<f.11v>-] Huiusmodi legatura uidetur consonare debere
Item haec combinatio

[Doni, Aduersaria Musica F, 11v; text: 3 i, 4. 3 a, 6 1, 5 [signum], 4 [signum], 5]

La quarta è consonanza molto femminile però senza accompagnatura o per alto, o per basso non può fare troppo buono effetto. ma accompagna[ta con qualsiuoglia consonanza (che succede a tutte) consuona infra lin.]

Saluare le consonanze si può dire

Coprire le consonanze

La quarta [[nella]] perfetta [[posta]] ne i mouimenti di due parti di moto contrario di grado et in tempi ueloci ancor' che uenga in battere o leuare di mano non farà cattiuo effetto: massime se gli procederà un interualllo dete[riore infra lin.]

Modis qui genere diatono diatoniae fere utebantur ut Iastio uidetur potissimum conuenire ligaturae quae mollem cantum efficiunt: ligaturae enim paucitatem consonantiarum suppleunt Qui consonantijs [[perf]] imperfectis non utebantur uidentur cauisse ab eiusdem consonantiae continuatione saltem in motibus contrarijs per [[p]] gradus propinquos utriusque uocis

Vsus [tes] diatessaron in genere Diatono diatoniae fortasse delectabat propter admistionem Ditoni antiqui quod ualde dissonat atque idcirco ex [[pos]] iuxtapositione contrariorum poterat illam consonantem efficere

Concentus ex uocibus isotonis (a uoci) pari

Ex uocibus anisotonis come [comme ante corr.] è d' un basso e un tenore, [o ante corr.] tenore e contralto, o contralto è soprano

Ex uocibus antiphonis (ijs quae diapason distant (come di basso e soprano)
o di basso e contralto

o di [[con]] tenore e soprano

Continuatio duarum diapason uel duarum diapente in concentibus Enarmonijs ubi pars [partes ante corr.] altera ascendit altera descendit: per propinquos gradus Enarmonios uidetur congruere: propter uicinitatem enim interuallorum eadem [[conson]] numero diapason uel diapente uideri potest

[<f.12r>-] Antiqui citharoedi plectro usi sunt uidentur ad pulsandos eos phthongos qui in basso continuo hodie notantur [[qu]] sed cum chordae citharum et litarum (tenutam quam uocant) nihil magis quam harpae nostrae et clauichordia habuerint uidentur saepius eandem chordam tetigisse ita ut [in add. supra lin.] clauichordijs fit: sinistrae uero digitis phthongos intermedios tetigisse qui in basso continuo notarj [notare ante corr.] non solent

Imparilitas et parilitas possunt esse uocabula musica

Pariter pro [artios]: impariter pro [perissos]

Diallage

[eustasis eis oukh homogeneous rhythmous] apud Plutarchum de Musica

De eustasi uide Iulium Caesarem Scaligerum poeticae libros librum 3. capitulo 64. et Sudam

Diapente Martianj Capellae quinaria

Septem discrimina uocum uidentur esse 7 interualla quae sunt inter octo chordas

Asymphonia uidetur sumi posse non pro dissonantia sed pro mala copulatione duarum uocum consonantium quae propterea minus consonare uidentur

Vna ex praecipuis causis cur Diatessaron olim inter consonantias simpliciter habita fuerit haec esse uidetur quod [[chori]] frequens [frequenter ante corr.] esset usus concentus antiphoni ut in choris: [[ub]] in quibus cum uoces idem melos ad diapason altius et inferius conficerent etiamsi unica uox organica [[ijs adiceretur] inter duas illas uoces media adjiceretur quae cum [[alterata]] altera diatessaron faceret cum altera necessario diapente [[son]] consonabat

Antistropham apud Aristotelem uidetur esse imitatio eiusdem meli [[in]] uariata intentione uocis: [[quare]] ut puta diatessaron uel diapente altius uel remissius probabile enim est Antistropham odarum idem melos habuisse ac stropham sed intentione ut dixi uariata. Quod si Aristoteles ait Hypodorium et Hypophrygium non habuisse antistrophum

Quod si Antistrophum fuerit quod uocatur contrapunto riuolto alla duodecima?

Semiditoni uidentur esse perfectiores in clauichordio quam in chely: ditoni uero (non solum consonantiae perfectae ut placet Salinae) in chely ijs locis excep[tis ubi b pro # et contra usurpatur infra lin.]

De consonantijs perfectis dubito: suspicor uero [[di]] eas diatessaron quae inter duas chordas (tocche a uuoto) existunt perfectiores esse quam in clauichordio caeteras uero item omnes diapente perfectiores esse in clauichordio

[<f.12v>-] I contrapunti a uoci pari credo che habbino più del mesto perche i cantanti sforzano più la uoce e cosi dimostrano più affetto: o perche sono più graui, [[non]] perche non u' è il soprano

Acutissimas uoces itemque grauissimas non facile iudicamus propterea puto quia minus sunt nobis assuetae

Acutiores neruos facilius temperamus: non tam quia magis extenduntur maiorique habent opus uersione epitoniorum quam quia soni graues sunt quodammodo confertiores

In pulsationibus clauichordiorum sumploce uocari potest cum eodem tempore plures phthongos distantibus digitis pulsantur

Anaploce [cum add. supra lin.] plures phthongi inter se distantes, unus post alium uersus acumen [[eud]] [[eumdo]] eundo tanguntur Cataploce contrarium Amphiploce cum simul fit anaploce et cataploce hoc est [[dextra manus uersus sinistram]] utraque manus per distantes phthongos progrediendo [[<>]] inuicem appropinquat uel, recedit

Itaque haec duplex est systaltica cum appropinquat, distaltica cum recedit

Basis simplaris uocari potest in qua unus phthongus plausum seu Rhythmum aequat ut [Sv] duplari in qua duo ut [Mv] [Mv] triplari ut [Mv] [Mv] [Mv] quadruplari in qua quatuor ut [Mv] [Mv] [Mv] [Mv]

Rhythmorum genera simplaris 1. 1 Duplari 2. 1 Hemiolicus 2. 2

Orthium uidetur apud Glareanum esse una Mattinata, uel potius La Diana ap[omelites supra lin.]

Vna Serenata uocari potest hesperodia

Orthismata uocari possunt melydria seu pericopae quaedam Melicae contentae enthusiasmi audaciaeque plenae

Orthiodus uel orthjodia uocari posse uidetur la Diana uel potius cantio matutina ante fores amatae decantata

Egerticon uidetur dici posse la Diana

Alternatio consonantiarum ex perfectis et imperfectis sic fieri potest

[Doni, Aduersaria Musica F, 12v; text: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, Diapason, Diapente, Ditonus, Semiditonus, Hexachordum maius, minus,

[-<f.13r>-] Potest fieri symphonia in qua consonantiae perfectae seu aequisonae et penaequisonae (Diapason diapente ditonus) misceantur alternatim cum imperfectis seu reliquis ita ut in arsim et thesim incidant perfectae imperfectae uero in tempora intermedia. quae uocari poterit Symphonia ex consonantiarum generibus alternatis.

Alio modo potest id effici [[si tot]] perfectis tribuatur tempus [[<.>]] thesis et quietis proximae: imperfectis tempus arsis et sequentis pariter quietis hoc est dimidius plausus singulis

In Rhythmo duplari longiori tempori id est thesi dabitur consonantia perfecta breuiori imperfecta Collisio potest esse uocabulum musicum ut Collisio pedum collisio uocum

Glareanus citat Domini Seuerini libri 5. de musicis [id est Boethij add. supra lin.] ex caenobio Benedictinorum Sancti Georgij inter Friburgum, Rotuilam et Vilingam. Erat in codice uarios tractatus continente unam cum Bernone, Vilelmo, Othone Theogero [[e]] [et Ioannes qui postea papa fuit add. supra lin.] de musica scriptoribus

[[In eadem Bibliotheca erat Boethius [Boethi<.>s ante corr.]]]

Sebaldus Heyden apud Glareanum clauas uocat characteristicas ubi Glareanus ait quae uox si esset usu recepta non displiceret

Glareanus frustra distinguit [magas], [magadis], [magades], et [magados]

De quodam Instrumento quo uulgo utebantur ibidem

Simplicem uiolarum [[<...>]] chordas habere ait ubi intelligere uidetur harpam

Vide Franchinum de comparationibus 8 modorum cum 4 pedibus, et 4 complexionibus

[Doni, Aduersaria Musica F, 13r; text: Dorius Melancholicus, Phrygius Cholericus, Lydius Sanguineus, Mixolydius uel Hypolydius Phlegmaticus]

Georgius Valla in libro de rebus fugiendis et expetendis citat Alselmus de musica et alios

Glareanus libro 2. capitulo 11. omnes modo ad omnia applicari possunt

Te Deum constat Modo Dorio

Tubarum mele constare Modo G g ait Glareanus libro 2. capitulo 27. Idem plurimum esse in usu ait in orthijs et amatorijs cantibus apud Heluetios

Robertus Ganguinus melos [[pro]] Elegiacum satis flebile panxit

[[Modulationes]] [Synodiae corr. supra lin.] polymorphae uocari possunt quae uarijs modis cani possunt

Magadis usurpari posse uidetur pro polychordo cataleptero, et pro uulgari psalterio

[-<f.13v-] Semitonij interuallum uocari potest Binaria minor

Tonus Binaria maior

Trihemitonius Ternaria minus

Ditonus Ternaria maior

Diatessaron Quaternaria [[minor]]
 Tritonus Quaternaria maior
 Diapente Quinaria maior
 Semidiapente Quinaria minor
 Hexachordum minus Senaria minor
 Hexachordum maius Senaria maior
 Septima minor Septenaria minor
 Septima minor Septenaria minor
 Octaua seu Diapason Octonaria
 Nona minor Nonaria minor
 Nona maior Nonaria maior
 Decima minor Denaria mjinor
 [[Vndecima]] Quin Decima maior Denaria maior
 Vndecima Vndenaria et cetera
 Quindecima Quindenaria

[Doni, Aduersaria Musica F, 13v; text: Semitonia, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, Binaria, Ternaria, Quaternaria, Quinaria, Senaria, Septenaria Octonaria, Nonaria, Denaria, Vndenaria, Duodenaria, maior, minor, id est [[ditonus]] semiditonus cum semitonio minori, Semitonium, secunda, Tonus, Trihemitonium, Semidjtonus, tertia, Ditonus, Diatessaron quarta, idest Semidiapente, Tritonus, quarta, quinta, Diapente, [[Diapente semitonium]], Hexachordum minus, sesta, undecima, duodecima]

[-<f.14r>-] [signum] segno detto presa che s' usa nelle fughe legate. Ripresa [signum] [[ripresa o ritornello]] [Replica corr. supra lin.] [signum] Coronata Mostra imm
 Fuga è di due sorti legata e sciolta: legata e quella che procede nel conseguente colle medesime note che la guida. sciolta quella che procede con note equiualenti
 Fughe rouescie sono quelle nelle quali se [[laguida]] il conseguente uà al contrario della guida (le fughe si fanno all' unisono alla quarta alla quinta all' ottaua[[]]) le imitationi [imitatione ante corr.] a tutti gl' altri interualli
 Contrapunto doppio alla duodecima è quello doue saluate le istesse note et interualli et mutate solamente le chiaui la parte graue diuenta acuta et l' acuta graue
 Vna sorte di contrapunto artificioso e che una modulatione possa cantare in un tempo da due parti una delle quali comincera dalla prima nota uerso l' ultima et l' altra dall' ultima andando uerso la prima
 Vn' altra sorte [[di]] doue alcuna parte d' un concerto si può mutare cioè di uoce dispari diuentare pare o al contrario
 Contrapunto a mente sopra il canto fermo
 Ne contrapunti de gl' Inni stimano i musici che è grandemente necessaria l' Imitatione del canto fermo
 De Neumate uide Isidorum
 De Canoni scriue diffusamente con tutte le spezie et regole in ciascuna parte loro Battista olifante Stampato in Napoli
 Canone Cancherizzato nel quale uno comincia a cantare dalla prima nota un' altro dall' ultima

Vn' altra spetie pone l' olifante che si puo cantare da due uno de quali legga le note all' insù l' altro [[all']] al rouescio: stando la chiaue sempre nella riga di mezzo: et passando le parti per quella riga faccino l' unisono

Le differenze di fughe cancherizzate, trauersate et simili sono puerili et leggieri

[-<f.14v>-] Fra gl' altri disordini che porta seco la pratica de Tuoni moderni questo è uno che molte uolte per uenire troppo bassi o troppo alti in alcune parti gli trasportano più sù o più giu

[Doni, Aduersaria Musica F, 14v,1]

Queste chiaui [chiaue ante corr.] [[con]] di musica finta si cantano come se fussero segnate le chiaui propinque senza b molle

[Doni, Aduersaria Musica F, 14v,2; text: 5, 6, alia species, 8]

Huiusmodi Synodia qua plurimum utuntur paraphonistae [autosyndiasti] uocari possunt

[Doni, Aduersaria Musica F, 14v,3; text: Alia species per contrarios motus, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8]

Hoc uidetur esse [magadizein] apud Aristotelem

[-<f.15r>-] Centus oligophoni sunt bicinia et tricinja

Polyphoni 4, 5, 6 uocum

Pleistophoni qui plures quam sex uoces continent

Antiqui qui interualla diesibus metiebantur non necessario dieses aequales ponere debebant sicut nec hodie qui interualla per semitona metiuntur cum aiunt Diapason continere duodecim, diapente septem et cetera debent semitonia aequalia facere

Tanto subtiliores erant nobis antiqui quanto subtilius est interualla harmonica per dieses metiri quam per uoces ut hodierni practici faciunt nulla facta distinctione tonorum et semitoniorum

Sicut finis [fines ante corr.] aequisona seu rimae licet uinculum quoddam sint tamen suggerunt poetis conceptus ut periti fatentur ita in praxi musicae licet fugae sint ligamen quoddam nihilominus adimunt etiam [aporian] meditantis melopoaei

Centus oligophoni uidentur [[tantum]] [maxime corr. supra lin.] conuenire uocibus humanis et musicae perfectae

Fuga ligata Homaeophonesis Homorhythmia

Fuga sciolta Homaeophonesis Heterorhythmia

Tautophonesis Repetitio eiusdem pericopae in iisdem [[locis]] chordis (Repetitione

Homoeophonesis Repetitio eiusdem [[clauis]] pericopae sed grauiori uel acutiori loco: uulgo fuga

Parhomaeophonesis repetitio [[eiusdem]] similis pericopae: id est per eosdem gradus non tamen eadem interualla uulgo Imitatione

Homoeophonesis uero parhomoeophonesis duobus modis subdiuiduntur in Tautorhythmam et Heterorhythmam: id est quae uariant uel non uariant Rhythmum. Tautorhythmia rursus diuiditur in [[Monoschemam uel]] Homoschemam uel uel Heterorhythmam Homophthongam,

Homosemam, id est quae iisdem notis constat et Heteroschemam, uel Heterorhythmam uel

Heterophthongam uel notas habent diuersas et uel plures aut pauciores

De Rhythmo Elegiaco Vide Glareanum libro secundo pagina 187

Hermannus Contractus scripsit de musica et monochordo

Hypocyclius

Excellentia cantuum antiquorum uel hinc conijci potest quod mele uetera Ecclesiastica existimantur pulcherrima cum tamen concepta fuerint temporibus non ualde eruditis et ab hominibus qui qui modestam quemdam simplicitatem adamabant

[-<f.15v>-] Mele pulchra inter Ecclesiasticos cantus sunt

Te Deum

In exitu [[Isd]] Israel

Aue maris stella

O gloriosa Domina quam alicubi cantari audiui in cantu figurato

Veni creator Spiritus. Lamentationes Hieremiae

Melos Dies Irae laetum est cum uerba sint tristia: antiquiora uero mele magis sunt sensui uerborum accomodata

Exemplum Phrygij Modi in re mesta esse potest Distichum Carminis quae quondam modulatum a Roberto Gaguino apud Glareanum libro secundo pagina 187

Glareanus in Versibus in quibus Iambi Spondaeis miscentur utitur peraeque signo [[b]] binariae mensurae cum tamen quantitatem seruent: quae modulationes ut recte procedant syncopis opus habent

Melos Aue maris stella orthius [[nam saepius]]

Glareanus libro 2. [1. ante corr.] ait nullum genus carminis tam difficile modulatu [[es]] esse quam Heroicum homini non ad id nato

Basin Tripodis Pythagorae Zacynthij Glareanus ridicule accepit pro Basso quem multi uocant basin

Glareanus Epistolam dedicatorem sui operis dedit Anno 1547. Porro ait inuentionem cantus polymeli non multo uetustiore esse circa 70 annis ante suam aetatem: qua in re confirmat sententiam Gallilei quamuis Zarlino ei aduersatus fuerit

Idem suae aetatis musicam uocat perfectam cui nihil addi possit

Plausio Hypodorij et cetera uocatur a Glareano id est proprietates et [ethos] quae dignoscuntur non tam extremis utriusque uocibus quam cadentijs et interuallijs

Glareanus speciem quamdam Canonis affert Petri Platensis in qua initio Modulationis [(quae unica est) add. supra lin.] uaria signa mensurarum apponguntur) ut unum cantui, alterum tenori, tertium, alto, quartum Basso inseruiat

Ille ponit exemplum modulationis Antonij Brumel quae [[15] [14 corr. supra lin.] phtongis constat pagina 457

[-<f.16r>-] [Doni, Aduersaria Musica F, 16r; text: Lettere della chitarra, A, D, K, E, [signum], G, F, #, H, I, E 6, A 6, R, C, F, f, B 6, G 6, O, M, P, L 6]

[-<f.16v>-] Probabilissimum puta inter alias differentiam modorum septem principium et sex aliorum Iastij Aeolij et cetera haec secundum ueteres etiam numerandam quae considerat Diapente et Diatessaron inferiore et supernum quod [[<.>]] ubi utraque sursum et infra sumi poterat non sumeretur utroque modo sed quod altera propria unius esset altera alterius atque in his proprijs cadentias terminarent. Typum igitur Modorum hunc pono

[Doni, Aduersaria Musica F, 16v,1; text: 1, 2, 3, 4, A, [sqb], C, D, E, F, G, a, la, sol, fa, mi, re, ut, Diapente, Diatessaron, diuisio, diuisjo, Aeolij, Hypodorij, Phrygij, Iastij, [[Hypodorij]], [[Aeolij]], [[Phrygij]]

Vnde liquet Aeolium mistionem esse (quoad diuisionem) Phrygij et Dorij Iastium Lydij et Phrygij

[Doni, Aduersaria Musica F, 16v,2; text: 5, 6, 7, 8, A, [sqb], C, D, E, F, G, a, la, sol, fa, mi, re, ut, Diapente, Diatessaron, diuisio, Hypophrygij, Hypoiastij, Hypolydij, Hypoaeolij uel Hyperastij, Lydij]

[-<f.17r>-] [Doni, Aduersaria Musica F, 17r,1; text: Hypoaeolij diuisio si quidem tribuatur Hyperastio, Dorij, Mixolydij, F, G, A, [sqb], C, D, E, f, fa, la, sol, fa, mi, re, Semidiapente, Tritonus, Diapente, Diatessaron, 10, 11, 12, 13, 14]

Secundum eos qui ponebant XV modos uidentur Hypoaeolio tribuisse speciem 10 quae infra habet Tritonum supra Semidiapente
[[Probabilius tamen puto Modos non principales habuisse speciem alteram mutatam tamen per coniunctionem sic

[Doni, Aduersaria Musica F, 17r,2; text: Hypodorius, A, [sqb], C, D, E, F, G, a, b, re, mi, fa, sol]]]

Probabilius puto Hyperastium Habuisse hanc speciem quae eadem est cum Hypolydia sed in diuersis chordis paulumque mutatis a chordis Mixolydij quapropter potuit dici Mixolydus acutior

Iastium etiam probabiliter puto habuisse speciem 12 quae est Dorij diuisa arithmetice etiamsi Iastius uocetur [[g]] ab Aristoxeno grauior Phrygius Hyperphrygium uero habuisse speciem 4. Idest Phrygij Arithmetice diuiso Itaque 13 Modi has species habebunt

[Doni, Aduersaria Musica F, 17r,3; text: Hypodorius, Hypoiastius, Hypophrygius, Hypoaeolius, Hypolydus, Dorius, Iastius [Ph ante corr.], Phrygius, Aeolius, Lydus, Mixolydus, Hyperastius, Hyperphrygius, Arithmetice, in chordis b b, Harmonice, arithmetice, [[Hypoaeolius]], [[Arithmetice]]

[-<f.17v>-] Notandum est Hyperastium quem ponimus inter chordas b b differre ab Hypolydio etiam [[sic]] si F f eadem habent interualla: nam in Hyperastij modulationibus cum b b id est a coniunctione transitus fiebat ad disiunctionem id est [sqb] [sqb] [[t<.>]] modulatio acciebatur semitonia et mutabantur extrema. In Hypolydio uero F F cum transibant ad coniunctionem non mutabantur extrema

Valde mihi probabile fit Nullum ex septem praecipuis modis diuisionem habuisse Arithmetice sed omnes Harmonice quod ex eo fit uero similius quod Hypodorius Chromaticus et Enharmonicus non potest habere Diatessaron infra et Diapente supra sed contrario modo habent Superiores seu acutiores uocari possunt Phrygius Lydus seu Mixolydus

Medius Dorius

Inferiores seu grauiores Hypolydus Hypophrygius Hypodorius

De modo B b sic Glareanus libro secundo capitulo 15 B clavis ommissa est quod in ea rarius cantus finiuntur si tamen in ea inueniantur ut postea extremi ostendere conabimur ij cantus erunt Hyperaeolij ac Hypophrygij duorum Modorum [[ad]] a posteris adiectorum et cetera Non inepte ait Glareanus Nonam Musam Calliopen significare symphoniam ex [[alij]] pluribus uocibus conflata itaque existimo per octo musas significari octo phthongos lyrae seu Diapason Diuersam earum naturam significari per octo [[s]] modos qui singulas ex ijs habent chordas proprias

Hic oro Musarum et caelorum est Glareani sed probabilior est qui sequitur

Firmamentum Vrania

Saturnus Melpomene Hypodorius

Mars Hypophrygius

Sol Phrygius

Venus Erato Hypolydius

Mercurius Lydius

Luna Thalia Mixolydius

Clio. Luna Mixolydius

Euterpe Mercurius Lydius

Thalia Venus Hypolydius

Melpomene Sol [[Dorius]] Phrygius

Terpsichore Mars Hypophrygius

Erato Iuppiter Dorius

Polymnia Saturnus Hypodorius

Vrania Firmamentum Hypermixolydius

Calliope totum caelum

Diapason

Panarmonia

[<f.18r>-] Plinius Pythagoram ait caelis haec interualla dedisse quae sunt in systemate chromatico ut obseruauit Zarlinus alij enim mentem eius loci non sunt assecuti. Vide Glareanum libro 2. capitulo XIII.

[Doni, Aduersaria Musica F, 18r; text: [[Terra, Luna, Semitonium, Mercurius, Venus, Trihemitonium, Sol, Tonus, Iuppiter]], Terra, Luna, Mercurius, Venus, Sol, Mars, Iuppiter, Saturnus, Firmamentum, Semitonium, Tonus, Trihemitonium, Quibus interuallis hae chordae possunt assignari, A, [sqb], C, C #, E, F #, G, G #]

Si per sescuplum acciperetur Thrihemitonium ut nos hic facimus conficeretur diapason ex septem Tonis quod est absurdum sin enim accipiantur tres dieses [[(qu)] ut facit Glareanus qui dedrantem toni facit conficiuntur tantum 22 dieses non 24 ut oporteret

Cum Dorius Glareani sit uere Phrygius et contra nil mirum si ille dixerit Phrygium tristibus conuenire potius Dorium uero bellicis libro 2. capitulo 11

[Tou Phrygiou to entheon] et [tou Lydiou to bakkhikon] apud Lucianum in Harmonide accipiendum est sic Phrygio tribuitur entusiasmus seu impetus quidam audaciam et furorem insprians Lydio impetus alacritatis potius et laetitiae quod exprimit illud [to bakkhikon]

Non mala est rem [[<...>]] quam affert Glareanus quod Boethius (ita et Graeci) primam Diapente speciem posuerit Mi la quod inter immobiles chordas sita sit

Glareanus genera [[Diatoni]] chromaticum et Enarmonicum deplorata uocat

[[Consentaneum est Diapente et Diatessaron easdem extremas habere syllabas quare (dando praecipuis septem modis diuisionem harmonicam ut certo credimus ueteres fecisse) hypodorij [hypodorius ante corr.] diapente erit]]

Hypodorij diapente Re mi fa sol la Diatessaron mi fa sol la

Hypophrygij Diapente Vt re mi fa sol Diatessaron Re mi fa sol

Hypolydij Diapente Fa sol re mi fa Diatessaron Vt [fa infra lin.] re mi fa

[-<f.18v>-] Dorij [Diapente add. supra lin.] Mi fa sol re mi Diatessaron Mi fa sol la

Phrygij [Diapente add. supra lin.] Re mi fa sol la [Diatessaron] Re mi fa sol

Lydij Vt re mi fa sol

Vt re mi fa

Mixolydij [Diatessaron add. supra lin.] Mi fa sol la

Diapente Mi fa sol re mi

Incongruum uero non est ab extremis modorum chordis tam diapente quam diatessaron utrobique modulatos esse ueteres: neque id mutationem modi appellatam fuisse: uidemus enim aurium iudicio naturam modorum per hoc non uariari quare hoc firmiter tenendum est

Non è uero che Tolomeo ponesse sette Tuoni per accomodarli a 7 pianeti: ma perche cosi ricercaua la natura della musica

Antiquorum Hypodorius (id est tempore Aristotelis) uidetur constitisse [[4]] septem phthongis inter A et G: quare non habuerit antistrophum id est octauam

Pariter Hypophrygius inter G et A

Non è fuor di proposito il dire che ragioneuolmente gl' Aristossenici ordinassero i loro XIII Tuoni conceterati insieme co' medesimi interualli da A ad a: non ne seguendo da questo che fossero tutti simili saluo che nell' intentione: perche poteuano far' cadenze in diuerse corde secondo la uarietà et propria loro differenza: come anco si fa nel metodo Ptolemaico

Conijci etiam potest Hypodorio proprie tribui consueuisse [[spec]] diuisionem Harmonicam quod Arithmetica magis conueniat Hypomixolydio: nam cum haec sit tristior magis conuenit Modo [qui add. supra lin.] ut in nomine ita in re participare debet naturam Mixolydij

In illo loco Plinij ubi ait Ita septem Tonos effeci quam Diapason Harmoniam uocant [[et]] et caetera puto in assignandis interuallis secutum illum imperitum aliquem qui [[digno]] non bene dignouerit plures significatus Toni putauit enim Septem Tonorum interualla inter duos extremos phthongos interijci debere cum tamen sex esse debeant atque idcirco ita disposuisse ea interualla Semitoniorum Tonorum et Trihemitoniorum ut Heptatono resonarent extrema: cum uerisimile est accipisse [accipesse ante corr.] Pythagoram hoc systema secundum Diatonum [[Toniaeum]]

Ditoniaeum in quo sunt Toni maiores et dieses (Secundum Pythagoreos id est limmata)

[-<f.19r>-] Glareanus iniuria politjanum uocat rerum ignotarum coaceruatorem libro 2. capitulo 9

Tubae naualis typum apponit Glareanus in quo Ionicum et Hypoionicum in eo aptissime ludi ait (id est Lydium et Hypophrygium) quod notabile est: nam Tubae uere usu uenit

Eiusmodi Instrumentum duas habet chordas quare Dichordum uocari potest ac fortasse ueterem Panduram est

Fulcrum uocari potest in uiolis (l' anima)

Quos uocant psalmi minores id est qui simplicius canuntur [[fere]] sunt Psalmi proprie

Maiores psalmi id est qui [melodesteron] canuntur sunt cantica ut Magnifica Benedictus et cetera

Radere chordas arculo: atterrare, secare, fricare, Destringere
In organo illo [dikhordo] consulto uidetur duas chordas aequalis longitudine ponere sed alteram tanto tenuiorem ut sine ullis tastibus diapason in acutum cum altera sonet
Tria Rhythmorum genera Simplaris
Duplaris
Sescuplus
Male Glareanus Hexachordum maius uocat sextam perfectam minus imperfectum [ita tertiam utrasque uocat infra lin.]
Sextam minore Dorio modo (quem ipse uocat Phrygium) perfamiliarum Glareanus ait Septima utraque non [[pl]] prorsus aspera est dissonantia quia ex duabus consonantijs componitur maior ex diapente et ditono, minor ex diapente et semiditono
Glareanus Tritoni saltum in genere Diatonico inauditum insuauemque esse ait. Verum magis Diatono conuenit quam reliquis duobus generibus
Glareanus libro primo capitulo 7. testatur sic aetatem exoleuisse fere illam usum transferendo in acutiorem uel grauiorem locum clauis: pro quo usurpari cepisse [[additionem]] adiectionem notularum supra ultimam uel infra ultimam lineam
Aliud est Comma musicum aliud lyropoeicum aliud Rhetoricum
Pleraque saltationes ut catharismata quae fidicines Galli in chely psallunt sunt Modi Lydij et Hypophrygij
Rhythmus Choriambicus est [semnos] quoniam leuitas Iambi et Trochaei ex utriusque commistione refringitur
[-<f.19v>-] Hypodorio conuenit Rhythmus potissimum Dactylicus
Hypophrygio [[Paeonicus]] [[uel add. supra lin.]] [Iambicus add. supra lin.]
Hypolydio Ionicus
Dorio Choriambicus
Phrygio Paeonicus [[Anapaesticus]] [[Iambicus corr. in marg.]] [[uel anapaesticus corr. supra lin.]]
Lydio Trochaicus
Mixolydio [[anapaesticus]] [[uel Paeonicus]]
Exemplum quod affert Salinas pagina 272 Rhythmi ex omnibus amphibrachiis multo commodius reducitur ad Anapaesticum hoc modo

[Doni, Aduersaria Musica F, 19v]

Modorum [ethos] Glareanus uocat phrasin
Clausulas [seu pericopas add. supra lin.] melicas [[<...>]] uocat formulas
Vt Hypolydus seruet naturam suam quae mollis est: haud facile incipere debet melos ab ultima chorda inferiori [id est F Fa ut add. supra lin.] si ascendat sed potius a media C. ne initio ponatur gradatio trium Tonorum
Exemplum Dorij Modi in quo interualla et phthongi aliorum modorum apte usurpentur esse potest Dianam tenerae et caetera apud Glareanum pagina 189
Iosquinus missam edidit super uoces musicales. Item Missam ad fugam Item Missam la sol fa re mi
Nihil ineptius ad musicam fingi fere potest quam principium Euangelij Diui Mathaei et tamen Iodocus Pratensis 4 partibus modulatus est apud Glareanum
Antipodismus cum pes pro alio pede ponitur ut tribrachus pro trochaeo

Antipodia uocari potest usurpatio contrariorum pedum ut Iambi et Trochaei
Notabile ualde est in generibus Chromatico et Enarmonico Modos qui in Diatonico Diapente fere habent inferne Diatessaron superne contrarium euenire: itaque Hypolydius Chromaticus et [[Di]] Enarmonius infra habet Diapente Diatessaron supra tantum. Lydio uero contrarium euenit: quare censendum erit Lydium in duobus ijs generibus aptiorem esse luctui quam Hypolydium et minus laetum

Cantus planus uidetur rectius uocari posse Cantus monophonus
figuratus uero polyphonus

Item ille cantus simplex, hic cantus symphonicus

Haec etiam causa afferri potest cur Diatessaron a recentioribus repudiata sit quod ea in organis physaulicis experti essent in quibus cum uoces diu durent consonantiae duriusculae non bene cedunt

[<f.20r>-] Cantus logoaedus proprie accipiendo [[ser]] uocari debet qui parum a sermone recedit ut cantus Psalmorum diebus profestis et cantus uulgaris octastichorum uernaculae linguae.

Differet igitur a Psalmodico quo psalmi diebus festis et cantica canuntur: Et a Rhapsodico qui recitatiuus dicitur

Primi ecclesiastici qui octo Tonos statuerint fortasse de industria ueterem coaptationem illorum respuerint ut cantum sedatiorem facerent nec procliuius esset occasio metabolarum quae cantum magis uarium et ecstasticum efficerent

Etiam si Hypolydius uidetur erectus et alacer si ascendamus ab infima chorda; tamen multo magis eneruis est et mollis si a media ad eandem descendamus quo enim per plena maioraque interualla descenditur eo cantus remissior est

Melodiarum seu cantus praecipuae species Hae quae sequuntur

Rhapsodica (uulgo recitatiua cui adhaeret) cui Logoaedica

Psalmodica (qua cantus Ecclesiastici psalmi cantica Hymnaeque canuntur in templis cui adhaeret

Mixologica (a falso bordone)

Monodica cui adhaeret Scenica uel [logoeides], uel Hypocritica

Asmatica qua cantiunculae [cantiones ante corr.] canuntur uulgo Arie et uillanelle cui adhaeret

Hyporchematica quae canuntur [cantur ante corr.] saltationes (balletti)

Chorica cui adhaeret Chorosymphonica mista ex chorica et [Symphoniastica add. supra lin.]

Symphoniastica qua canuntur Motetti et Matriales cui adhaeret Paraphonistica, (contrappunto a mente)

Magadistica

[<f.20v>-] Rhythmi patrem dicere possumus ordinem, matrem Similitudinem, Materiam motum, formam tempus

[[Iudices]] Aures, Oculos, Tactum dicere possumus Iudices

Iudicem memoriam

Modum uero ipsius proprietatem

Tympanismus [Sympanismus ante corr.] Italicus, Gallicus et cetera Modus pulsandi tympanum Italicum et cetera sed potius ipse [actus pulsandi add. supra lin.] [tympanosis] uero ipsa pulsatio

Antitypia posse esse uocabulum orchesticum

Item pternocopia

Abstragalismus cum tali percutiuntur aut musico pede pedum appulsu

Itelix cum altero pede haec figura describitur [signum]

Ectripsis cum in lusum plausu pedis solum extentur

Prostripsis cum ab ante retrorsum planta pedis solum atteritur

Syntripsis cum duobus pedibus solum atteritur

Hypotripsis

Proscope

Syncope

Diacope

Anacope

Anticope

Pericope uero dici potest [[p]] membrum saltationis

Copanismus cum calcibus alternatim solum tunditur pistillorum in morem

[tympanismos] (ut et [aulema]) est effectus pulsantis tympanum.

[tympanisis] uero (ut et [aulesis]) ipsa actio seu pulsatio timpani

Pedis dextri circumactio, sinistri. Introrsum extrorsum

Flosculus. fioretto

Pedes pariles

Obliquatio pedum

[<f.21r>-] Nulla facultas est quae elegantius tractari possit proprijsque et puris uocabulis (auxilio maxime Graecae linguae) explicari quam musicae. Sed nulla fere hodie nomenclaturas habet magis barbaras et ineptas

Parilis Rhythmus est et simplicis. Imparilis uero diuiditur in duplarem et sescuplum

Tibiae diuidi possunt in [isotretous] quae aequalia habent foramina et [anisotretous] quae inequalia

In [amphitretous] quae utrinque habent foramina id est superne et inferne et [heterotretous] seu [epanotretous] quae superne tantum

Item in [[simpolares]] [simples corr. supra lin.] quae unicum habent ordinem foraminum et duplares quae duos. Et Graece [monostikhous] et [distikhous]

Item in [stroggulotretous] quae rotunda habent foramina et [makrotretous] quae oblonguscula

In holaulares

Geminas

Trigeminas Graece [triaulous]

Bocchino del cornetto buccula, epistomium

Tibiarum quatuor genera notari possunt quae lingulam habent (Pifferi, dolzaine)

quae bucculam ut cerauli 2

quae holmum [et hypholmum add. supra lin.] ut pythauli (flauti) 3

quae orificium ut plaginati

Geminae aliae sunt pares aliae impares

Distomae uocari possunt quae utrinque apertae sunt Item [[[amph]]] amphistomae

Platystomae

Stenostomae

Aliae sunt graciles aliae crassae

Tropae quae tres habent [opas] seu foramina

Tetropae Pentopae Hexopae

Diauli, Triauli tibiae combinatae, seu ternae simul unitae, iugatae

Vmbilicatae [omphalotoi] quae umbilicos habent recipiendis fistulis idoneos

Orthoglossae quae rectas habent lingulas. Plagioglossa quae obliquas

Enolmium uocari potest legillum mortariolo indictum

Passo di corrente [pedetikon bema]

[Epitedesis]

[Katapedesis]

[Propedesis]

[Peripedesis]

Orthismus erectio corporis

Plagiasmus obliquatio

[Skarismos]

[-<f.21v>-] Magadis pentedecachorda insignem [insegnem ante corr.] usum habere potest non modo in generibus musicae sed etiam in Modis si circa medium perpetua magade ducata [[di]] fiant quatuor octochorda pro totidem modis hac ratione

[Doni, Aduersaria Musica F, 21v,1; text: Dorius, Phrygius, Hypodorius, Hypophrygius, tenuiores, crassiores, b, A, [sqb], C, D, E, F, G, g, d, 9, 8]

Potest etiam huiusmodi tetraharmonia sic disponi cum modis metabolicis

[Doni, Aduersaria Musica F, 21v,2; text: Phrygius, Dorius, Iastius, Aeolius, uel Mixolydius, Lydius, [[Lydius uel Dorius, Hypodorius, Phrygius, Hypophrygius]]]

Vel duabus Magadibus sic

[Doni, Aduersaria Musica F, 21v,3; text: Tenuiores, Crassiores, Dorius, Phrygius, Mixolydius, Lydius]

Possunt etiam ambae chordae Paramese et tritae synemmenon in Enneachordo sic locari iungique ut alteram singularum caput alternatim hinc attollatur illinc deprimatur ut quam libuerit psallere possimus prout hunc uel illum locum enneachordi percurrimus sic

[Doni, Aduersaria Musica F, 21v,4; text: [sqb], b]

[-<f.22r>-] In modulationibus horum modorum possunt aliqui phthongi qui in uno desunt ex alio addi exempli gratia phthongus qui sit Tono inferior quam [He] E infima Dorij id est D. sumi potest ex Hypodorio id est C Hypodorij. pro C Dorij (qui sit ditono inferior E) sumi potest b Hypodorij

Vnde enim esse potest hoc instrumentum etiam ut uoce cantillantes experiri possunt mutationes Tonorum: si ad Tonum canentis aptentur deinde [isotonos] canatur siue teretisando siue uerba canendo, non chordarum sonis

[[Po]] Possunt etiam hodie 15 uel 16 chordae sicut diuisae in duas partes sufficere 3 generibus si duobus modis contenti simus alteram parte uni alteram alteri dando ita ut quadrans seruiat exempli gratia Dorio Diatonico altera medietas chromaticjs [chromatis ante corr.] et Enarmonijs chordis eiusdem Toni

Altera uero medietatis dimidium Diatono Iastio: altera dimidium Chromati et Harmoniae pariter Iastiae

Sed commodius aptabuntur duo genera cum duobus modis sic

[Doni, Aduersaria Musica F, 22r,1; text: Diatonicus Dorius, Chromaticus]

In Hac magadile adhiberi potest loco plectri pecten cum cuspidibus pennarum [pinnarum ante corr.] qualis est Ascani Sellani uel duobus primoribus digitis cuspis unica teneri [[bin]] duae uero singulis digitis (quae sint infimae digitalibus medio et pollici

[Doni, Aduersaria Musica F, 22r,2; text: plectridium, a cuspis penna, b penniculus quo sonus supprimitur, c scapus plectridij]

Sambucomagadis uocari potest psalterium Ascanij Sellani

Interualla [maiora] quorum extrema non comprehenduntur extremis duabus chordis cuiusque modi [sed potius alteram comprehendunt add. supra lin.] exharmonia sunt id est (escono dal modo) ut exempli gratia Diatessaron trihemitonium E C est proprium Dorij (concluditur enim inter E et e. Sed Diatessaron ditonus D [sqb] non est propria Dorij comprehendit enim E. Ditoni uero et Trihemitonia quouis modo usurpari posse uidentur an quin ex duobus generibus sunt interualla incomposita? Ideo in hac regula ascripsi Interualla maiora

[<f.22v>-] Hoc alio modo explicari potest. Vt interualla maiora [[<.>]] alterum extremum habeant in alterutra chorda finali uel in alterutra mediarum

Interualla uero Modorum affinium (quae nec propria sunt nec extranea) [[pariter recipiant]] etiam recipiuntur quae utrumque extremum habent in chordis cardinalibus sui modi ut hic uidere licet

[Doni, Aduersaria Musica F, 22v,1; text: [sqb], C, D, E, F, G, A, e, f, g, a, Diatessaron Doria, Diapason Hypodoria, diapente, Hexachordum Dorium, minus, Mixolyd<ium>, minus, maius]

Diapente et Diatessaron modorum affinium usurpari posse non dubito De Hexachordis modorum affinium dubitari potest: et quidem in uoce quae aerem seruant usurpanda non esse puto in alijs concederem

Interualli proprij (che sono dell' istesso modo) familiari (de modi che simbolizano) Stranieri de modi alieni

Corde principali o cardinali sono 4. le due finali et le due mezzane Il fare interualli simili [maggiori add. supra lin.] per uia d' Imitatione non pare che conuenga alla parte che fà l' aria e che canta: ma ne gl' Instrumenti non si disdice

Il maggior Sistema di ciascun Modo non deue passare 14 uoci percioche mettendosi in mezzo la sua ottaua puo di sotto e di sopra arriuare alle corde de modi affini come nel Dorio

[Doni, Aduersaria Musica F, 22v,2; text: [sqb], C, D, E, [signum], F, G, A, c, d, e, f, g, a, Nel Frigio]

[[[Qui]] In systemate uero pentedecachordo Dorij uidetur arbitrarium fuisse supra adjicere [sqb] uel infra A: cum altera chorda sit Mixolydij altera Hypodorij in marg.]

Le uoci estreme d' una progressionem di grado de uono essere delle corde principali massime se non ui è imitatione. Similmente quelle [che add. supra lin.] seguitano le pause.

Quelle che sono più lunghe di tempo

L' ottaua è la gouernatrice della musica come il numero denario del numerare: et perciò essendo la quinta e quarta le sue parti principali e quasi un matrimonio musicale quindi è che la progressionem delle uoci si compone di quinte e quarte si come il numero denario si compone di

pari et impari con questa differenza che la quarta e quinta non si troua se non una uolta il pari e impari 2 uolte

[<f.23r>-] o pure possiamo dire che il pari sia come il Semituono [[il]] l' impari (che è più nobile e maggiore perche il primo numero impari 3 e maggiore del primo pari 2.) il tuono

O Pure si puo dire che si come il denario si compone di maggiore e minore così l' ottava di quinta et 4

O pure si come il denario si compone dell' uno e del zero così l' ottava di quinta et quarta

Due non è arriuata la sottigliezza Greca malageuolmente si può arriuare hoggi

Che il b molle non muti modo di qui è manifesto: che egli non fa altro che trasporre il luogo della quarta e della quinta e non [[pero]] muta le specie come si può uedere

Se i giouani senza tener' conto de gl' otto, Tuoni o 12 si seruiranno de Sette ueri e [reali et add. supra lin.] conosceranno bene la loro natura s' accorgeranno di quanto utile ciò gli sarà et quanta fatica risparmineranno

Dirà alcuno i sette modi si formano dalle 7 spezie della Diapason ma il b molle muta specie dunque muta modo. Rispondo che i modi si formano dalle spezie della diapason intendendo de i modi nel procedere ordinario et più antico che è per [sqb] quadro

Di qui si può concludere che se restando la parte principale in una delle corde finali di quel modo un' altra parte resterà in un' altra corda (purchè sia delle mezzane di quel primo modo) non si potrà dire che esca dal modo o sia d' altro modo

Il medesimo succederà che in qualche studio d' Italia doue i uecchi assuefatti a Bartoli e Baldi non poteuano patire i più moderni e politi scrittori e Duareni: ma i

giouani conoscendo l' eccellenza di questi subito gl' abbracciarono

Del B. molle: percioche componendosi l' ottava di due tetracordi et un' tuono se i tetracordi saranno interi: quel tuono non potrà essere se non in tre luoghi di sotto nel mezzo e di sopra. Se è di sotto restano i due tetracordi di sopra congiunti si che ponendosi il b molle da [[p]] basso si uiene a spingere più alto il tuono fra un tetracordo e l' altro e così si separano: se essendo nel mezzo ui si metterà il b. molle, il tuono si spingerà di sopra et si congiungeranno i due tetracordi Se i tetracordi non saranno interi come succede ne 4. modi fuori del Dorio Missolidio et Hypodorio l' istesso succederà

[<f.23v>-] I Modi che cominciano da mi sono chiamati da Greci Ipatodi cioè Dorio e Missolidio. quelli che da re com il [[Do]] Frigio et sol come l' [[Fri]] Ipofrigio si chiamano lichanoidi. quelli che dal fa et dall' Vt come il Lidio et Ipolidio Paripatoidi. L' Ipodorio partecipa la natura de Lichanoidi et Ipatoidi

Dorio Hypodorio Mixolydio conueniunt chordae aureae et ergenteae et pro aureis fortasse electrinae

Phrygio et Hypophrygio ex aere corithio et argento. Lydio et Hypolydio ex pseudorichalcho.

Mixolydio etiam in acutis phthongiis chalybeae

In Physaulis: Dorio fistulae plumbeae uel lignae. Phrygio stamneae uel argenteae. Lydio argenteae uel aureae

È più naturale nel salire per grado cominciare dal Semituono che dal tuono: e però il Dorio è più bello modo

Connessione de Modi Coaptatio Modorum

In uiolino quantumuis artifex sit ualde peritus uix crediderim omnia interualla exacta fieri posse praesertim in celerioribus Rhythmis et sine auxilio alterius uocis consonantis

Expertus sum tacta quaedam chorda pandurae, funiculum quo speculari chartaceum proxime fenestrate firmabatur quamuis ualde lanum in quodam phthongo illius chordae (non in alio) resonare

[Doni, Aduersaria Musica F, 23v,1; text: [Eta], [Epsilon], [Ypsilon], [U], [Omikron], [Omega], [Iota], [Alpha], A, B, C, D, E, F, G, [omega]]

Modis 7 hae litterae conueniunt

[Doni, Aduersaria Musica F, 23v,2; text: [Omega], [Omikron], [Ypsilon], [Alpha], [Epsilon], [Eta], [Iota], Hypodorio, Hypophrygio, Hypolydio, Dorio, Phrygio, Lydio, Mixolydio]

Cimbala ueterum praesertim Hebraeorum uidentur fuisse satis artificiosa uidelicet ita temperata ut pro uario etiam pulsu, uarios phthongos (non tantum [psophous] ederent Instrumento uulgo dicto scaccia-pensieri quidam ita perite utebantur ut mele saltationum cum eo peritissime ederent

Petrus Heredia expertus est in cubiculo quodam camerato cum chordam quamdam clauichordij tangeret, eum tonum restituere quod alijs chordis non eueniebat nec eidem clauichordio nisi in certo quodam loco

. . . . Metius Alcmarianus qui edidit Institutiones Astronomicas scripsit etiam de conficiendis organis

[<f.24r>-] [Doni, Aduersaria Musica F, 24r,1; text: Diatonicae, Chromaticae, Enarmonicae, [Omega], [Omikron], [Ypsilon], [Alpha], [Eta], [Iota], [signa], A, G, F, E, D, C, [sqb], [iota], [eta], [epsilon], [alpha], [ypsilon], [omikron], [omega]] In octachordo acutiori singulis potest subijci lineola: quintadecima duae lineae ut [Omega] [signa]]

Ratio cur mos uirilis et audax tribuatur potius modo Phrygio quam Lydio haec esse uidetur quoniam Lydius cum sit ditono altior Dorio cui conuenit tonus choricus et naturalis difficile potest cani a uiris uirilem uocem habentibus (quos uocant Tenores) sed potius conuenit mesodis acutioribus, qui ad [[f]] muliebrem uocem accedunt (contraltos uocant)

Contralti sunt [gynaikophonoi]

In harpa non ita multi phthongi ita tangi possunt ut in clauichordio: sed uiceuersa chordae ictae in harpa resonant sine ope digitorum in clauichordij: non elicitur hypechosis chordae nisi tastillus digito prematur

Romanensis saltatio plerumque Rhythmo simplari aptatur qua ratione etiam si quis eam alacriter pulset, duplaris Rhythmi speciem exhibet

Episodium quiddam Marini ex Adonide modulatus est Mazzocchus stilo scenico ac propterea multa uerba mutauit ut in Dramatis formam uerteret

Melos octastichorum uernaculorum hemistichia integra eodem tono uocis enuntiat

In mutationibus Modorum litteris sic uti possemus secundum stylum solitum et secundum antiquiorem

[Doni, Aduersaria Musica F, 24r,2; text: E, [signum] D, e, Dorio, Frigio, et cetera]

Quod si non integre pericopae uersusque sed [in add. supra lin.] singularibus phthongis mutatio fiat sic fiet

[Doni, Aduersaria Musica F, 24r,3; text: Dorio, Frigio, chromatico, [signa]]

[-<f.24v>-] [Omega] [Omikron] et [Ypsilon] uidentur esse unius classis reliquae quatuor alterius: illae tres communicant inter se sono quodam quasi graui et obscuro: quatuor enim pariter inter se communicant sono clariori

[Omega] Conuenit Hypodorij quia tum quia infima est littera ut ille infimus modus deinde quamdam praefert grauitatem tertio ab Aeolibus adamatur illa littera Modus enim Aeolius persimilis est Hypodorio

[Omikron] Phrygio [Phrygibus ante corr.] cum eius sonus barbarum quid redolet: Barbari enim proprie apud priscos sunt Phryges: nulla fere in hunc desinit

[Ypsilon] conuenit Hypolydio propter mollitiem illius soni [[de]] qua de re uide Quintilianum

[Alpha] Conuenit praecipue Doribus qui litteram hanc affectant: tum etiam quia prima et prestantissima uocalium conuenit primo et praestantissimo Tropo

[Epsilon] conuenit Phrygijs ob sonum laetum et exultantem: immo credibile est in lingua Phrygia crebro hanc litteram usurpatam

[Eta] conuenit Lydijs quoniam iones qui in Lydia consederunt hanc litteram praecipue affectant tum etiam quia acutior quodammodo eius sonus est [to] [Epsilon] certe angustior est: uocabula etiam quae extant Lydiaca hanc litteram frequenter usurpant

[Iota] conuenit Mixolydio nam ob eius imbecillitatem et sonum muliebrem tum quia sono acuto uidetur esse et flebili

Diatonum Aristoxeneum seu Isemitoniaeum est corruptio ditoniaei immo olim fortasse usurpabatur pro illo

Diatonum uero Anisemitoniaeum quo utimur in Harpa et Clauichordio est corruptio Diatoni syntoni Ptolemaici

Sicut in metabolis laudabile uidetur uti [[chordis]] phthongis quibusdam alterius modi sparsim prout poematis uerba mutationem affectus requirunt ita ijs uti augmentadum consonantiarum numero tantum non placet: peruetit enim id naturam illius modi

Corruptela generum et Modorum in [[contrarium]] [diuersum corr. supra lin.] abijt nam

Recentiorum Genera nihil aliud sunt quam confusio [[Mo]] illa omnium modorum (id enim fit ex multiplici illa phthongorum diuisione[[]]) ex instrumentis)

[[Mod]] Varietas enim et commistio Modorum falso tribuitur mistioni generum

[-<f.25r>-] [Doni, Aduersaria Musica F, 25r; text: Interualla Harmoniae isemitoniae in Diatono et chromate, Binaria minor, maior, secunda, Semitonium, Semussis toni, Toni, Ternaria, tertia, Trihemitonium, (semiditonus, sesquitonus, Ditonus, Quaternaria, Quarta, Diatessaron, Quinaria, Tritonus, Pseudodiatessaron, pseudodiapente, Distrihemitonium, Semidiapente, Sexta, Diapente, Quinta, Senaria [Septenaria ante corr.], Hexachordum minus, Diapente tonus, maius, Septenaria, Septima, Disdiatessaron, Octonaria, Diapason, Nonaria, Nona, Denaria, Decima, Vndenaria, Vndecima, Duodenaria, Duodecima, Quindenaria, Quindecima, Vigestimasecunda, et cetera, In genere Enarmonio, Diesis, Toni quadrans, Tridiesis, dedrans, Pentadiesis]

[-<f.25v>-] [[Interualla Chromatica et Metabolica]]

Vna Melodia [che sia add. supra lin.] del modo Dorio nella chiaue del Basso

[Doni, Aduersaria Musica F, 25v,1]

messa nella chiaue del Soprano

[Doni, Aduersaria Musica F, 25v,2]

diuenta del modo Ipodorio

per conoscere una modulatione di qual tuono [[sia]] o modo sia conforme la dottrina de gl' antichi non bisogna guardare [[<.s q]] in qual corda finisca il basso et si faccino le consonanze (poiche credo si possa finire non solo nelle finali e proprie di quel modo ma anco nelle mezzane e proprie de modi simbolizanti) ma in tutta la distanza (da alto e basso della modulatione perche se bene le estreme corde cioè la più acuta e la più graue di quella modulatione non saranno le proprie di quel modo (come accaderà se la modulatione passerà l' ottava o non ui arriuerà) tuttauia queste estreme corde saranno molto uicine o di dentro o di fuore alle finali del modo, [[il]] le quali si conosceranno dal farsi in esse [[le cord]] molte cadenze: benche forse le cadenze finali si faccino [[forse]] in qualche corda di mezzo onde in questo esempio le estreme corde della modulatione (che comprende il sistema di 9 uoci) sono sotto A et sopra [sqb] [[[sqb]]]

[Doni, Aduersaria Musica F, 25v,3; text: A, [sqb]]

nel quale esempio supponghiamo che in tutte le corde che hanno la semibreue [Sv] si faccino cadenze (come interuiene spesso) facciasi pur' la finale in qual si sia di loro; dico che per conoscere il modo bisogna guardare all' intentione del Sistema: poiche dalle corde cadentiali non si puo conoscere se non che il modo è uno di questi tre Hypodorio, Dorio o Missolidio; ma quale si sia di questi ce lo dimostra il tuono o connessione che egl' ha fra i sette Similmente nel seguente esempio

[Doni, Aduersaria Musica F, 25v,4]

non si conosce altro se non che egl' è d' uno di questi tre Modi Hypofrigio, Phrigio Lidio, uedendosi che le cadenze si fanno nelle corde G D C ma quale di questi sia lo dimostra l' intentione della uoce

[-<f.26r>-] In quest' altra

[Doni, Aduersaria Musica F, 26r]

due le corde cadentiali sono D G A si conosce che bisogna che la modulatione sia o del Frigio o del Ipofrigio o del Ipodorio ma quale di questi sia ce lo dimostra l' intentione della uoce Poiche per dir' il uero doue in diuerse corde si fanno cadenze pare che bisognì guardare a quelle che s' auuicinano a gl' estremi e non a luoghi di mezzo perche da quelle è più ragioneuole che il modo si differentij

Ma è da notare che doue hoggi dalle cadenze uogliono che si conoschino i Modi gl' antichi li [le ante corr.] conosceuano non solo da quelle ma anco da gl' interualli massime dalle quinte et quarte che secondo le uarie specie si fanno in diuerse corde secondo la natura de modi

Nella connessione de modi antichi quelle lettere che sono l' istesse e parallele in due modi sono uoci interamente unisone: quelle poi che sono diuerse benche si ponghino in spatij par<al>elli non erano unisone se non nel genere isemitonico et

Praeter alias differentias Modorum existimo tres praecipuos Dorium Phrygium Lydium immo Iastium et Aeolium ualde inter se distasse quoad modum canendi [[seu]] id est in modis faciendis Prolepses Eclipses Melismata et cetera

Hodie si editae essent cantiones uulgares quinque harum nationum Italicae, Graecae, Gallicae, Hispanicae, Sicalae (quae praesertim canendi modum diuersum habere uidentur nec barbarum) non difficile fortasse esset quinque ueteres canendi formas seu illius assimiles animaduertere Italicus cantus fortasse conuenit cum Aeolico, Graecanicus cum Dorio.

Gallicus cum Lydio [[Hispanicus]] [Germanicus corr. supra lin.] cum Phrygio. Siciliensis cum Mixolydio, Hispanicus cum Iastio

Le fughe sono di due sorti o quando la quida e' l conseguente fa l' istessa parte o quando in una parte e' la guida e' l conseguente nell' altra

[-<f.26v>-] Absonae uoces dici possunt [hai ekmeleis]

Raucolae uoces id est raucae quae nimium descendunt

Hypodorio ualde conuenire uidentur hae catalogae

[Netodus Mixolydius uidetur ascendere posse usque ad C Hypatodus descendere usque ad A. in marg.]

[Doni, Aduersaria Musica F, 26v; text: 8, 3, 4, 5, Mixolydio hae, 10, 2, 9, 15, 16, 12, 19, 18, 11, Diatessaron, Dorio]

[-<f.27r>-] Cantores Graeci siue ob exercitationem siue ob naturam contentissima uoce canunt, [[multasque uoces in acutum]] et ad acutiores phthongos excurrunt et in uniuersum plurimos phthongos canunt

Ipsorum modus tertius est Lydius siue noster primus

Nelle cadenze si fanno alcuna uolta due ottaue nella penultima et ultima nota andando le parti di grado co' medesimi mouimenti

[Doni, Aduersaria Musica F, 27r; text: [[Dori]] Phrygio hae, 11, 10, 8, 15, 12, Hypophrygio, Lydio, Hexachordum maius, minus, 13. Ditoni, Semiditoni, Hypolydij sed potius [diastaltikos] sic, 14, i2, 3 1, 2, a, [alpha], [omega], G, F, E, D, C, B, A, [Omega], [Omikron], [Ypsilon], [Alpha], [Epsilon], [Eta], [Iota], Dorius, Phrygius, Lydius, Aeolius, Iastius, [signa]]

[-<f.28r>-] Cadentiae sunt duorum generum simplices et cum ligaturis. Item uel in chordis characteristicis Modorum uel in Medijs

Item uel perfectae uel Imperfectae. Perfectae quae faciunt Diapason uel Diapente. Imperfectae reliquae.

Item Diastalticae uel Systalticae. Diastalticae cum uox utraque uel altera dilatatur Systalticae cum coartatur. Hae [[duas]] [plures corr. supra lin.] habent species nam uel utraque synodia dilatatur id est penultima et ultima uel utraque constringitur uel prior dilatatur secunda constringitur uel prior constringitur secunda dilatatur

Item aliae sunt Tropicae. Aliae metabolicae

Item aliae [[sunt]] [fiunt corr. supra lin.] per gradus propinquos aliae per remotos in utraque uoce uel in altera

Aliae sunt aequabiles [aequalibus ante corr.] cum aliquot ultimae uoces utriusque partis idem interuallum inter se tenent.

Aliae sunt Homorhythmae cum reliquo melei aliae heterorhythmae

Aliae sunt directae aliae Reflexae Aliae [circumflexae add. supra lin.] circulares (seu Rhomboides)

Aliae sunt uniformes aliae (intortae seu cum artificiosis flexibus) flexuosae

Catalexis uidetur esse ultima pars meli aliquot uoces comprehendens [[cata]]

[katakleis] uero seu clausula ultimus phthongus seu ultimus et penultimus tantum

Cadentiae potius uocari debent syncatalogae

Aliae fiunt ex abrupto, aliae meditatae id est praeuia preparatione

Cadentiae reflexae aliae sunt aliae

sunt quae tam ascendendo quam descendendo eundem ordinem tetrachordorum seruant uero quae ascendunt quidem per synemmenon descendunt enim per diazeugmenon uel contra

[Doni, Aduersaria Musica F, 28r; text: Cadentiae introflexae, extra flexae, antistrophae, 5, 4]

Versus huius moduli fieri potest Age cuncta nuptiali

Vere tellus condita

[-<f.28v>-] Antisemata Implexa (id est legata) multiformis est holomeres ut

[Doni, Aduersaria Musica F, 28v,1]

. ut

[Doni, Aduersaria Musica F, 28v,2]

Alterna ut

[Doni, Aduersaria Musica F, 28v,3]

Alterna poly ut

[Doni, Aduersaria Musica F, 28v,4]

Alia monosema ut

[Doni, Aduersaria Musica F, 28v,5]

Alia polysema ut

[Doni, Aduersaria Musica F, 28v,6]

In Lydio et Hypolydio potest fieri ditonus [sine signo accidentali #] in procataloga si netodus desinat in chorda characteristicam et praecedens phthongus a proximo gradu ascendat cantando mi fa. sic [sqb] C E F. Ideo etiam hi modi sunt ualde laeti

Vnicuique modo uidetur maxime congruere propria quaedam consonantia Dorio Diapason. Hypodorio Diapente. Mixolydio Diatessaron. Hypophrygio [[Hexachordum maius Phrygio Ditonus]] Hexachordum minus Phrygio Semiditonus. Hypolydio Hexachordum maius. Lydio Ditonus

Dorio Diapason perfectissima consonantia perfectissimo modo: et qui in medio existens omnes continere uidetur ut Diapason continet omnes consonantias

Diapente proxima nobilitate Dorio qui nobilitate consequitur Dorium. Diatessaron [te] diapente antistropha competit modo qui Hypodorio [antistrephetai] competit etiam illi quod supra characteristicas eius chordas Diapente non reperitur sed haec eius loco

Hypophrygio et Phrygio Hexachordum minus et tertia minor quoniam suauitate [[sequend]] sequuntur. Doriacos modos ut hae consonantiae illas tres [[Maior]] porro consonantia conuenit modo grauiori [[maxim]] acutiori (sic enim [[consonantiae s]] synodiae fiunt propinquiores) Hypolydio maxime competit Hexachordum maius consonantia duriuscula modo duriori Diatonus consonantia laetissima Modum omnium maxime alacri

[[Circ]] Antisemasia circumplexa, Ambipleza, Amplexa

Antisemasia isochrona, pseudisochrona, anisochrona

Qua Ditono faciendi gratia in penultimo phthongo netodi # [[Lyd]] hi [Lydiazousi]

Paraphthegma canentis error cum phthongum pro phthongo usurpat uel phthongum quemquam acutius aut grauius quam par est proloquitur

[-<f.29r>-] Il Dorio ha una certa grata seuerità e gioconda mestitia

Il Frigio Ha del patetico et affettuoso assai et dell' ardito et infiammato, e concitato, e s' accomoda alle passioni allegre e meste

Il Lidio e tutto giubbilo et allegria e più atto de gl' altri alle danze, et alquanto crudetto: e del puerile e leggiere

Il Missolidio è lamenteuole femminile, acuto, e similmente crudetto et assaj languido

L' Ipodorio [[è]] ha una maestà gioconda et affettuosa; et certa maturita attrattua, et è più mesto del Frigio

L' Ipofrigio partecipa della natura del Frigio e del Lidio: ma ha più dell' ardito [seuero add. supra lin.] seuero e uirile d' ambidue et ha del minacceuole

L' Ipolidio è allegro, lasciuo, et anch' esso atto alle danze e similmente un poco crudetto

Al Dorio et Hipodorio conuiene l' Enarmonio. All' Hipolydio et Missolidio il Cromatico a gl' altri tre il Diatonico

Dorio haec cataloga conuenire uidetur Diapente in penultima et ultima

Hypodorio haec. In penultima Diapente in ultima Diapason uel contra

Mixolydio. In penultima Diatessaron ligata: in ultima Diapente (nam Diapason hic etiam ut in omnibus usurpari potest)

Lydio [[et Mixolydio]] Ditonus in penultima Diapason uel Diapente in ultima

Hypolydio Hexachordum maius in penultima in ultima Diapason

Phrygio In penultima Semiditonus in ultima Diapente uel Diapason

Hypophrygio in ultima Hexachordum minus in ultima Diapente potissimum

[Doni, Aduersaria Musica F, 29r; text: Syncataloga, Rhomboides, antithetica [antistropha ante corr.], 8, 15, Antiphonicae, Tautosymphona, Homosymphona, Decussata, [[khiastes]], [khiaste]]

[-<f.29v>-] Dissonantiae sunt sicut in oratione soloecismi

Interualla absona et harmonia inepta et modulatio inconcinna sicut barbarismo
 Synodiae isotonae apud antiquos in creberrimo usu fuisse uidentur Hinc pueris canentibus
 adhibebantur tibiae pueriles puellis puellares uiris perfectae
 Catalogae [[[dyadicae]]] diphthongae corr. supra lin.] quae ultimam et penultimam uocem in
 eadem habent chorda uocari possunt
 quae Diapente [[Distant]] uel Diatessaro distantem [distantes ante corr.]
 quae Tono uel Semitonio quae alijs interuallis
 Catalogae uero triphthongae quae omnes tres phthongos habent in eadem chorda quae
 omnes tres gradatim dispositos quae medium habent ab altero diapente ab altero
 diatessaron distantem. Mistae uero quae exempli gratia duos extremos habent
 unisonos tertium interuallo distantem
 Modus Hypodorius si in suo tono canatur id est diatessaron infra tonum choricum [[uidetur]]
 (quod non potest fieri nisi a uocibus grauissimis) uidetur magnificum et heroicum modum
 possidere. Si canatur in tono Dorij seu chorico elatus est sed minus: si uero tono inferius canitur
 exprimit potius horrorem et angustiam animi
 Pseudocataloga uidetur uocanda potius cadentia extra chordas proprias: cadentia impropria.
 Paracataloga uero uidetur esse cataloga cum dissonantia in penultima
 Codonismi: imitationes quaedam tintinnabulorum in chely uulgo campanelle
 Sanctus Landus chelonidem Hispanicam circa medium utrinque compressam peri [[po]] fecit
 cuius chordas lyrae uulgaris in modum circulo ferrentur
 Mandora. Chelonis Gallica. [[Mandora]] Mandora tiorbata. Chelonis Gallica cum Hyperhypatis
 Chitarra chelonis pentechorda
 Chjtarrino [chetarrino ante corr.] chelonis quadrichorda
 In chorda G sol re ut multi in chely addunt (un tastino)
 Cum in [[Ag]] proljxa [prolexa ante corr.] anagoge uel catagoge eius pars grauior uel acutior
 utitur notis duplo maioribus ut [Mv] altera duplo minoribus uocari potest ut

[Doni, Aduersaria Musica F, 29v; text: Semasia Relationem habens]

Uel ascendens utitur his [Mv] descendens [Mb] uel contra
 [-<f.30r>-] Obseruationes ad facienda mele decora et
 His modis errari potest in faciendis melis. in decore, in suauitate, in opportunitate, difficultate
 canendi
 Huiusmodi notulae in Rhythmo simplari minime laudantur. Item duae [A] [A] initio plausus
 minime laudantur.
 Netodi catalexis non solet fieri [[per]] Hyperbatis phthongis sed concinnis
 Cum Melos uersatur circa chordas hyperbatas uidetur non diu silere debere chordas intermedias
 Fortasse expediret ut [[notae]] [soni corr. supra lin.] qui [quae ante corr.] usurpantur initio meli
 [id est in primo Rhythmo add. supra lin.] repeterentur (uel certe eorum antiphoni [[cum]]
 simpliciter uel diminuti) initio octaui Rhythmi (in Plausu binario et pariter qui [[s]] usurpantur in
 secundo Rhythmo repetantur in nono. et cetera. Sed ut uarietur melos poterunt uariari [[uel]] per
 diminutiones uel certe repetendo tantum primum phthongum Rhythmi caeteros uero collocando
 ad libitum
 Maximum interuallum in Melodijs uidetur esse septima (nona enim est tamquam secunda)
 proinde sicut in pictura post nigrum non recte ponitur album ita post interuallum septimae non

recte sequetur [[interuall]] gradus toni uel semitonij nisi ad eum phthongum eatur qui septimam perficiat in octauam

[Doni, Aduersaria Musica F, 30r; text: Dorius, Aeolius, Iastius, Phrygius, Lydius, A, B, [sqb], C, D, E, F, G, [Omega], [Ypsilon], [Alpha], [Epsilon], [Eta], [Iota], [to], [te], [te], [ta], [signa]]

[-<f.30v>-] Tres sunt species [[Harmoniarum seu]] Sistematum siue [tou hermosmenou]

Simplex: Multiplex Supermultiplex seu Circulare

Secundus uocari etiam poterit complexum seu connexum

Simplex est quod totum continenter cantari potest siue sit Diatonicum siue Chromaticum siue Enharmonicum siue triplex

Multiplex est in quo omne Semitonium maius repetitur diuisum in Semitonium minus et Diesim minimam siue in Diesim maiorem et minorem

Supermultiplex seu circulare in quo omnes modi et genera sunt inserta omnes phthongi infra et supra habent omnes consonantias et in quo post certos circuitus mutationum [[toni]] tonicarum ad eosdem terminos reditur

Tale est illorum qui Diapason diuidunt in 31 dieses

Vel Systemata diuidi possunt in Simplex, Medium Compositum

Simplex (ut testatur alba) clauichordij uel Harpae [[d]] simplicis Duplex [[Medium]] in quo in singulis Diapason [[dt q]] uoces chromaticae adduntur: Triplex in quo praeterea Enarmonicae uoces adduntur

Medium est Systema Canonis chelys uel citharae uulgaris

Compositum ut [in add. supra lin.] clauichordijs cum plurimis diuisionibus

qui scripsit opus suum della Musica Sferica Rectius inscripsisset Circolare

Pandurae Diharmoniae sufficere uidentur sex chordae [[ut]] ita ut Ternae singulis Tonis tribuantur praesertim si [[per]] interuallis (ut uiolino) temperatur existenti inter primam et tertiam interuallum Diapason toni cui si addatur alia diatessaron in iugumentis acutioris chordae existet Diapason Diapente in unoquoquo modo: quod interuallum sufficit [[<.>i]] cum totum adhibeatur. Caeterum chorda prima et grauior utriusque modi poterit singulos phthongos toni spatio in graue remotos maiori logitudine metiri ut eo comprehenso cum secunda diapente distet: siquidem rectius est graciliores chordas quam crassiores multis iugumentis tangi sic

[Doni, Aduersaria Musica F, 30v; text: A, b, [sqb], C, c [signum], D, E, e, f]

[-<f.31r>-] Affectationes uitiosae Melopoeorum

Cum uerba modulantur quae significant longitudinem, durationem et cetera non uerentur phthongos longissimos ponere qui multum taedij ingenerant eruditorum auditorum auribus Neapolitani cum canunt histrionum in morem [[q]] saepe nutu gestuque designant ea quae profantur ut si in uerba sit Lassù in cielo oculos in altum tollunt

Si modulentur hanc dictionem Vndas melismatis undabundis utuntur

Princeps Venusinus in Madrigali Tu che con uarij accenti ut exprimat ea uerba

[Doni, Aduersaria Musica F, 31r,1; text: Vn armonia si mista]

Admiscet Diatonicam chordam cum chromatica Syzeutica

Vt exprimat celerem transitum Princeps ita modulatur cantionem quae irrupit sic

[Doni, Aduersaria Musica F, 31r,2; text: Ahi come tosto passa]

Exemplum Carminis Mixolydij Aduersis hiberna licet tumeant freta uentis Tjbullus [Tribullus ante corr.]

Eadem proportionem habent unisonantia cum consonantia quam habet monosomasia cum polysemasia hoc est usurpatio unius tantum notae cum multis

Organa [physeta] uidentur melius unire uoces quam alia genera organorum ideoque magis tolerare imperfectionem consonantiarum Secundo loco uidentur ponendae chordeae ex intestinis tertio chordae aerae quae omnium minime tolerare uidentur imperfectionem consonantiarum cum altera uox Prosmelismum facit altera stasin (seu tenorem) faciente et eum quidem directum et prolixum, magis necessarium uidetur ut eius phthongi sint in praecipuis chordis modi quam in alijs agogis puta (di nota contro nota) quare si huiusmodi [[prole]] promelismus 7 phthongos excedat uidetur [ad add. supra lin.] octo, uel undecim uel duodecim pertingere debere

[-<f.31v>-] Musici in Lyropoeorum tabernis sicut litterati in bibliopolarum libenter uersantur Metabolae omnium facillimae sunt quae fiunt inter modos Diatessaron distantes [[uel diapente add. supra lin.] ut Dorium et Hypodorium

Secundo inter modos Tono distantes. [[uel Diapente]] uel Diapente

Tertio inter modos Ditono, Semiditono, tritono, tetratono distantes et hexachordis

Quarto inter modos semitono distantes [[Ita ho]] ut [si add. supra lin.], in chordis Hypolydij fiat mutatio in Dorium in quibus in chorda G adiungendum erit b. tum in A adiungendum comma et cetera. Sin enim [[<.>] in chordis Dorij mutatio fiat in Hypolydium omnibus chordis adiungenda erit nota # et nota commati primum in D ponemus # tum in E pariter [signum] [# ante corr.] et cetera

Hypodorius inuersus fit Hypophrygius

Hypophrygius fit Mixolydius

Dorius fit Lydius

Phrygius manet Phrygius

Cum igitur Hypodorio tribuatur aduersatur ei audaciaeque Hypophrygij est. Hypolydio tribuitur delectatio cui aduersatur dolor qui Mixolydij propius est. Dorio tribuitur grauitas et seueritas contrarij leuitati et exultationi quae Lydium decet Phrygio conuenit furor et enthusiasmus qui non habet contrarium

Qui ponunt octo modos uidentur debere ponere octauum, sicut primum inuersum non eundem plane ac primum: quare si primus erit Hypodorius octauus habebit speciem secundam non primam id est Hypophrygij

Heliconis aptissima species esse uidetur: quadrata cuius per duos angulos obuersos magis deijciatur sit enim chordis 30 instructus ita ut dimidium uno modo alterum dimidium alterj seruat

[Doni, Aduersaria Musica F, 31v; text: Dorius., Phrygius, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, E, F, G, A, b, [sqb], [signa]]

[-<f.32r>-] In tetramorijis quae Magadide temperantur Rectius miscentur quatuor toni semitono inuicem differentes quam [[sex]] quatuor ex septem principalis exempli gratia

[Doni, Aduersaria Musica F, 32r,1; text: [[s<.>utoris Systema]], Phrygius, Aeolius, Dorius, Iastius, 15, 16, [8 in marg.], A, [sqb], C, D, E, F, G, a, c, d, e,]

Hypodorius est contrarius Hypophrygio Dorio [[affinis]] [et corr. supra lin.] Phrygio symbolizans [Mixolydio affinis add. supra lin.] ac reliquis [[tribus]] [duobus corr. infra lin.] disparatus ut haec figura ostendit

[[Doni, Aduersaria Musica F, 32r,2; text: Hypodorius, linea symboleitatis, Dorius, Phrygius, Lydius, Mixolydius, Hypophrygius, disparitatis, affinitatis, contrarietatis, [[disparitatis]]]]

Magadidis usus cum perpetua magade transuersa facilis est et propterea commodior examini trium generum cum [[sugr]] totidem uero magadijs quot sunt chordae aliquanto operosior [operosior ante corr.] sed utilior plurium Tonorum [pluribus tonis ante corr.] Systema tribus iungendis: et alijs speciebus trium generum examinandis. Vtile uero esset dimidiam partem accomodare perpetuae magadi reliquam magadijs mobilibus

[-<f.32v>-] [Doni, Aduersaria Musica F, 32v; text: Lydius, Hypolydius, Mixolydius, Hypodorius, Dorius, Phrygius, Frigijs, Diatessaron, diatessaron, diapente, inuersi, synaphe, praeposteratio, 5, 4, b, [signa], Dorio, Ipodorio, Missolidio, Frigio, Ipofrigio, Lidio, Ipolidio, ottaua, quinta, sexta, terza, minore, maggiore, quarta]

[-<f.33r>-] [Doni, Aduersaria Musica F, 33r,1]

Haec modulatio desinit in G sed cum Diesi quae [[d]] sine illo igitur fuisset Hypophrygia, euadit Hyperiastra

Claudinus iunior nonnumquam his temporibus utitur

[Doni, Aduersaria Musica F, 33r,1; text: dimidius plausus]

id est ponit unam chromam inter duas Semiminimas praecedente pausa chromatis

Symphoniurgiam Germani uocant Musicam poeticam [para to poiein]

In Temperaturis uarijs uolarum pro diuersitate Tonorum praecipuj [praecipuae ante corr.]

phthongi uniuscumque uidentur cadere debere in phtongos eos qui uacuis chordis eduntur id est

extremi diapason et medius Diapente et Diatessaron diuidens si 3 chordae temperentur per

Diapente et Diatessaron quodsi 4 chordae Diapason diuidant rectius uidetur in ijs Modis quae

supra et infra utramque habent consonantiam ut inter duas extremas et duas medias sit

diatessaron inter duas medias Tonus. In ijs enim modis in quibus [[alterubi]] supra est

Diatessaron infra Diapason uel contra ut in Mixolydio uel Hypolydio, ex duobus medijs altera

secernat Diatessaron a Diapente altera, ditonus a Semiditono [[quae]] id est Diapente Diuidat

Existimo [[<.>]] quartam chordam praecipuum duorum horum Modorum esse illam quae diuidit

Diapente illorum

Alio etiam modo et fortasse aptius quam supra propriae consonantiae singulorum modorum

assignari poterunt Dorio Diapason Phrygio Diapente Lydio Ditonus Hypodorio Diatessaron:

Mixolydio Semiditonus: Hypolydio Hexachordum minus: Hypophrygio Hexachordum maius

Vel ita in cadentijs Dorio Diatessaron supra Diapente infra.

Hypodorio Diapente supra Diatessaron infra.

Phrygio

Lydio Diatonus supra Hexachordum minus infra

Mixolydio Semiditonus supra Hexachordum maius [minus ante corr.] infra.
Hypolydio Ditonus infra Hexachordum minus supra
Hypophrygio Hexachordum maius supra Semiditonus infra
Si comparare uelimus aetates Modis sine dubio Dorius exprimit senectutem Phrygius iuuentutem
Lydius pueritiam
Si Sexos Dorius Hypodorius Phrygius Hypoprhygius conueniunt sexui uirili, Lydius Hypolydius
Mixolydius muliebri: potest etiam Hypodorius excipi et tribui Heroibus sic

[Doni, Aduersaria Musica F, 33r,2; text: Heroicus, uiriles, muliebres, G, E, F, D, C, [sqb],
[signa]]

[<f.33v>-] Mixolydio. Semidiapente infra Tritonus supra
Semiditonus infra Diatessaron supra
Hypolydius Tritonus infra Semidiapente supra. Hexachordum maius infra Semiditonus supra
Hypophrygius [[Hexachordum minus infra Semiditonus]] supra
Diatessaron infra ditonus supra
Hypodorius Hexachordum minus infra ditonus supra
Diapente infra diatessaron supra
Dorio Diapente infra Diatessaron supra
Ditonus infra Semiditonus supra
Phrygio [[Semiditonus infra Diatessaron supra]]
Semiditonus infra hexachordum maius supra
Lydio [[Ditonus infra Hexach]] Semiditonus supra
Ditonus infra hexachordum minus supra
Tres Diuisiones Harmoniae Diapason (neque enim sola diuisio in Diapente grauem et
Diatessaron acutam Harmonica dici [[pot]] debet) sunt tres foetus illius consonantiae
gemellorum quorum altera est mas altera foemina
Diapason est connubium oxiae et Barei
Diapason quadrifariam diuidi potest [simpliciter add. supra lin.] Prima Diuisio et perfectissima
(quae sola uulgo Harmonica dicitur cum Diapente subest [te] diatessaron. Enarmonica
Secunda etiam Harmonica cum Diapente est supra Diatessaron uel diuiditur hinc alterutro
Hexachordo hinc alterutra tertia quocumque modo positus Harmonica
Tertia est tantum Diuisio rationalis cum secatur in duo interualla quae rationalem habent
respectum ut in tritonum et Semidiapente, uel in tonum et septimam
Quarta est diuisio Irrationalis cum secatur in duo interualla, irrationalia ut in trientem Toni et
reliquum quod superest
Diuisio uero multiplex, plurifariam fieri potest ex his panarmonia dicitur cum Diapente diuiditur
in diatonum et trihemitonium ex qua diuisione consurgit alterum Hexachordum: alterum uero
intra diapason simul esse non potest
[<f.34r>-] Claudinus [[ho]] utitur hoc melismate ad exprimendam undam

[Doni, Aduersaria Musica F, 34r,1; text: soudain comme une onde fuit, sub finem uero cantionis
repetit sic, un uent une fleur]

In eadem cantione utitur his notis Rhythmicis

[Doni, Aduersaria Musica F, 34r,2; text: soudain comme un uent qui passè]

Idem saepe in eadem cantione quae procedit Rhythmo simplari his notis [Mv] [Mb] mutationem facit ad Rhythmum duplarem his notis utens [Sb] [Mb] non ut plerique inepte faciunt qui ponunt [Sv] [Mv] uel [Lv] [Sv].
In alia cantione sic modulatur

[Doni, Aduersaria Musica F, 34r,3; text: s' enfuit ainsi que l' onde]

Idem catalogam cuiusdem cantionis hanc facit

[Doni, Aduersaria Musica F, 34r,4; text: est a tous maux esserueie]

Idem [[haec]] his uerbis hanc modulationem dat (eamque repetit in alijs chordis)

[Doni, Aduersaria Musica F, 34r,5; text: O! Dieu]

Idem saepe utitur hoc Rhythmo qui frequens est in Currentibus

[Doni, Aduersaria Musica F, 34r,5]

[-<f.34v>-] clauichordio diarmonio conuenit schema (Harpichordij) sambucoides

Triharmonio [[<>]] conoides

Tetramonio quadruplum oblongum

In Diarmonio alterum systema accomodabitur s<ex> ex tribus praecipuis, alterum alteri ex tribus: sed cum altero iastius miscebitur cum altero Aeolius

In Triarmonio accomodabuntur [[s<.>]] totidem systematibus tres praecipui [[ut tamen]] sed cum Dorio miscebitur iastius cum Phrygio Aeolius cum Lydio Mixolydius

In Tetramonio poterunt quatuor hi Dorius Phrygius Lydius Mixolydius accomodari: sed Dorio [[mis]] admiscebitur [Hypolydius add. supra lin.] iastius Phrygio Aeolius Lydio Mixolydio Hyperiaustus.

Singulis systematibus sufficient tria octochorda seu XXII [[chordae]] uoces diatonicae quodsi reliquis grauioribus uti uelimus laeui facta metharmoge translatoque cantu in chordas grauiores id efficietur

Cantio Claudini quae incipit Quand la face noire et cetera consequenti in omnibus quatuor partibus notatur clauibus grauissimis quamuis sint Toni Mixolidij omnium acutissimi unde liquet Tonos acutos hodie in grauibz uocibus cani et contra

Septem Modi possunt significari per duas extremas uoces tantum uel etiam per duas medias sic

Hypodorius Re Re Mi La

Hypophrygius Vt fa Re sol

Hypolydius Fa, [[Re]] [Mi corr. supra lin.], fa fa

Dorius Mi Re Mi la

Phrygius Re sol Re sol

Lydius Vt fa sol fa

Mixolydius Mi mi fa mi

In quocumque genere plausis quarta uel tertia uel quinta pars illius uidetur esse tempus Rhythmicum in hac igitur mensura [C] erit [Mb] quod si plurimae notae eiusdem ualoris continuentur ut exempli gratia centum [Mb] incertum erit Rhythmos seu plausus contineat Cantilena Mixolydij apud Claudinum saepe facit catalogam in A et descendit saepe in E Idem saepe utitur [[in uni]] per unicum plausum hac metabolà [Sb] [Mb] in Rhythmo binario Melismi duplices qui ex duabus uel pluribus partibus constant: sunt enim partes pericopae diuersum Rhythmum obtinentes ut Huiusmodi Melismus in cantibus grauioribus repudiandus uidetur

[Doni, Aduersaria Musica F, 34v; text: prima pars monoschema, polyschema]

[<f.35r>-] Omnium commodissima temperatura modorum in Pandura Diharmonica uidetur haec in qua sunt 7 chordae ita ut sexta (incipiendo a graui) [[tertia quarta]] [septima octaua corr. supra lin.] sonitant Tono Dorio. Quinta uero (quae sit longior tono) seruat Hypodorio; cum eo uti uolemus leui mutatione facta: Verum secunda tertia quarta inseruiunt Tono Iastio. Sed cum utemur Hypodorio tunc primam chordam addemus quae seruiat Hypoiastio sic

[Doni, Aduersaria Musica F, 35r; text: a, [sqb], E, f, c, F, C, g, G, D, a a, a, e, b, [sqb] [sqb], Dorio, pro Hypodorio]

In Systemate Dorio habebimus Diastema Diapason diapente quod sufficit quod si addimus infra phthongum D in quem saepe descendit Dorius habebimus 13 phthongos

[[Si quis aduersus septem capitalia capitalia singula poematia componat totidem Modis septem aduersus superbia uti poterimus Hypodorio aduersus iram Hypophrygio: aduersus inedia[m] Hypolydio Aduersus luxuriam Lydio uel potius. In lode della Magnanimità l' Ipodorio In lode della fortezza l' Ipofrigio. In lode dell' [[allegrezza dell' animo]] [temperanza corr. infra lin.] l' Ipolidio. In lode della giustizia il Dorio. In lode dell' [acceso add. supra lin.] amor diuino il Phrygio. In lode del dolor' de peccati il Missolidio

Respirationibus aequiparari possunt uersus (qui maiores uel minores ut illae fieri possunt)

Pulsibus uero <pedes>

[<f.35v>-] cum Hypatodus utitur [plerumque add. supra lin.] his notis [Sv] [Mv] Netodus uero his [Mv] [Mb] uocari id potest antirhythmis, uel antirhythmia Dupla cum uero uterque eodem genere Rhythmorum plerumque utentur uocari poterit aequalis Incerta uero cum nulla fere est proportio in Basso continuo

Symphoniurgia alia est rata [[in]] cum [[partes]] inter duas partes consonantes aliae partes interijci possint: densa cum non possunt ut si distent ditono uel semiditono. [Harmosymphona] . . . [symphona]

Vel Symphonia alia est propinqua ut Ditoni Semiditoni: alia media ut Hexachordi et Diapason. alia Remota ut reliquorum

Cantus alius est [Enrhythmus] (uulgo cantum figuratum uocant) alius est arhythmus (cantus planus) alius chydorhythmus ut quo utuntur in Gallia Caluiniana et canentes psalmos Daudis Gallice uersos

Glareanus excellentes in commiscendis thematibus (tenores uoces) nequiquam inferiores putat peritis contrapuntistis

Idem cantores plerumque non indoctos tantum sed arrogantes quoque esse ait

Idem ait eos qui sua aetate in Horatij Odas dedere quatuor uocum carmina praeter concentum nullum admodum eximij ingenij uideri uestigium

Idem ibidem (id est libro 2. capitulo 39) optauit cantus eiusmodi reperiri quem unus uel solus personet, uel alijs accidat uel quam multi simul sed unum intonent quemadmodum in choro sacri Hymni ac psalmi adsolent. Praeterea cum (inquit) requiro qui breuibus longisque syllabis sua det tempora quod in choro hodie mirum non obseruat et cetera

..... octasticha quaedam Tassi modulatus est quorum nonnulla sensum in ultimo uerso non absoluit sed ipse <eos> modulatus est ut peraeque in omnibus sensus absolueretur

Phrygius modus extraordinarium phthongum supra potius quam infra adimere [[ex]] de [[<.....>]] inter D et E quod et Glareanus innuere uidetur

Glareanus in modulando Pentametros uersus <ultimam et> penultimam syllaba longam facit secutus accentum non quantitatem (in disyllabis enim uocibus accentu acuto augere illam syllabam uidetur) ratus nescio quid suauius tinnire quam breuem

Exempla quae apponit Heroicorum uersuum modulationum in quibus partim usurpatur Rhythmus binarius partim ternarius improbanda sunt

Okenheim apud Glareanum Missam edidit ad omnem Tonum [[tribus uocibus]] (ita enim uocabat) id est in cuius modulationibus nulla clauis apponebatur ut pro libito cantorum incipere posse in Vt uel Re uel Mi,

Vocari posset melos Toni arbitrarij

[-<f.36r>-] Glareanus capitulo 18 libro secundo inuehit in eos qui antiquiorum cantus contemnebant saepe nouis rebus studentes Aduersus quos Satyra Menippaea scribi posset hoc titulo [Dis kai tris to kalon]

In modulatione Symboli Nicaeni illa uerba et homo factus est longioribus notis perscribuntur credo propter reuerentiam

Hoc etiam commodi capiemus ex Pandura teleosymphona quod uibrationes uocum melius tonum seruabunt cum enim nulla ibi sint iugumenta superflua numquam phthongi uibrantur [[in]] circa proxima semitonia alterius modi

Cum ditant ditonum in graui positum facere concentum laetum in acutum uero, concentum maestum Lydio paracataloga haec conuenire uidentur

Hexachordum

Ditonus

Hypodorio haec

Ditonus

Hexachordum minus

Phrygio

Semiditonus

Hexachordum maius

Hypophrygio

Hexachordum maius

Semiditonus

Hypolydio

Semidiapente

Tritonus

Mixolydio

Tritonus

Semidiapente

Dorio

Diapente

Diatessaron ut exempla ostendunt in quibus syncataloga ubique Harmonice diuidunt

[Doni, Aduersaria Musica F, 36r,1; text: 6, 5, 6 a, 3 a, 5 [signum], 4, 3 1, uel, 6 1, Dorio, Hypodorio, Phrygio, Hypophrygio, Lydio, Hypolydio, Mixolydio]

Claudinus cantum quendam netodicum ita desinit ubi si uelimus phthongum [sqb] mi per mi proferire precedetem sonum in A la mi re per se proferemus: sed difficile erit antepenultimum qui dicitur fa in b fa exacte proferre ita ut inter fa et re sit semitonium

[-<f.36v>-] Claudinus in quadam cantilena post ultima notam Tenoris ponit pausam [signum]

Idem saepe ultimam notam ponit Semiminimam [Mb]

Mesodo conuenire uidetur interuallum ditoni seu semiditoni inter penultimam et ultimam notam sicut Hypatodo conuenit interuallum diapente uel diatessaron. Netodo Toni uel Semitonij Item Hypatono conuenit nota [Sv] [seu tempus longum add. supra lin.] Mesodo [Mv] [seu tempus mediocre add. supra lin.] Netodo [Mb] seu tempus breue

Vt Symphonurgia cuiusque modi magis sit uniuscuiusque naturae accomodata laudabile uidetur ut cum ea pars quae aerem facit considet in phthongis praecipuis illius modi consonantiae eae adhibeantur quae magis sunt propriae [[illi<.>]] eiusdem modi

Consonantiae aequisonae a uulgaribus musicis uocantur ([[pi]] uote) penaequisonae (piene) consonae (uaghe)

Consonantiae aliae sunt molles ut Semiditonus hexachordum minus: aliae Durae ut Diatessaron Hexachordum maius: aliae mediae ut Diapente Ditonus: Diapason uero naturam sequitur eius cui iungitur

Heroicam melodiam exprimit cantus (quem nonnumquam audiui) Netodi alicuius bene uocalis sublata contentaque uoce ad physaulum per se canentis aliquem grauem et sine melismis in tempo aliquo et [[Came]] fornicato

Melismatum duo loci magis idonei in uersu Heroico uidentur esse syllaba ultima penthemimeris et prima ultimi spondae

[Doni, Aduersaria Musica F, 36v,1; text: Arma uirumque cano Troiae qui primus ab oris, [signa]]

In Pentametro uero 1. secundo loco haberet spondaeum in prima syllaba eiusdem spondae Sit dactylus in caesura [uel primus secundus dactylus add. supra lin.] saepe etiam in prima syllaba uersus secundo enim loco in prima syllaba 4. Dactyli

[Doni, Aduersaria Musica F, 36v,2; text: Debitor est uitae qui tibi sente suae Et caput impositis pressit amor pedibus, [signum]]

In Iambico Senario primo loco in secunda syllaba secundi iambi secundo in secunda syllaba quinti pedis

In Anapaestico dimetro secundo loco si tertius esset spondaeus in secunda syllaba eiusdem spondae. Primo uero loco in prima syllaba primi pedis uel in prima secundi

In Sapphico in prima syllaba primi pedis tum in secunda secundi tum in prima ultimi in omnibus uel aliquot tantum

[Doni, Aduersaria Musica F, 36v,3; text: Integer uitae scelerisque purus, [signum]]

[-<f.37r>-] Ex Glareani libro secundo

Capite 16. Hypodorus A a

descendit eius cantus inferne in [Gamma] superne ascendit ad C (sed licentia ipse ait)

(Diatessaron mi la mere grata auribus esse ait)

<capite 1>8 Mixolydio modo proprium esse ait ut raro infra attigat chordam [sqb] sed fere usque ad C descendat supra uero fere usque ad C ascendat. Te Deum idem ait [[Mi]] speciem habere

[sqb] [sqb] id est Mixolydiam cum potius Dorius sit desinit enim in E

<capite> 20 Lydio modo C c (ipse uocat Iastium) inferne adijci semitonium ait id est descendere ad [sqb] quod tamen ipse non probat)

<capite> 21 Phrygio modo D d adijci frequenter scribit superne semiditonus id est pertingere ad F

(Idem Modum D si arithmetice diuisum Hyperastium uocat siue Hypoionicum [siue Hypermixolidium add. supra lin.] quo nihil absurdus fingi poterit)

<capite> 23 Modum Dorium E e libenter accipere ait infra tonum (id est pertingere ad D) aliquando et ditonus

<capite> 24 Modum E e arithmetice diuisum (ipse uocat Hypoaeolium) admittere pariter inferne tonum superne Semitonium. Quosdam superne adiecisse semiditonus ait quod reprehendit.

Holbrechtum uero inferne ditonus adiecisse

Idem saepe reperiri ait inter F et e id est defectum [[inferius]] [[superius corr. supra lin.]] [inferne corr. supra lin.] semitonio. (sed error [mi esse uidetur infra lin.]

Idem Syntonolydiam Harmoniam apud Platonem Aeoliam suam esse suspicatus est ut sex [[sex]] illius [[mo]] Harmonias sex suis modis [[<>]] authentis accomodaret

Pollux sex ponit Harmonias Doriam Iastiam Aeoliam potiores tum Phrygiam Lydiam et Locricam. Idem tibicinum V harmonias fuisse indicat [[eas uideli]] [[eas quas]] id est Doriam Phrygiam Lydiam Ionicam Syntonolidiam

Modum F f (Hypolydium) saepe descendere ait in E

Ex distributione ueteris Iastij quae [[pro]] erat talis

)Diesis

Diesis

Ditonus

Trihemitonium

Tonus

in qua deficit Tonus ad Diapason) multo conijciuntur primum hoc etiam si tribuamus illi speciem Doriam (addito uidelicet Tono) nihilominus illi competere infra Diatessaron supra Diapente ut Mixolydio). Deinde addi fortasse posse illum tonum [tum add. supra lin.] inferius ut assimiletur Phrygio: quam superius ut assimiletur Mixolydio

Deinde etiam si more posteriorum integrum Diapason ei assignemus, nihilominus in

<m>odulando [modulandum ante corr.] illud Trihemitonium incompositum esse accipiendum.

Hoc Tono tragoedos [-<f.37v>-] fuisse usos ait Plato: quod puto accipiendum metabolice non principaliter id est [[in]] mutationibus a Dorio [[f]] in hunc factis

Melodiae ueterum Enarmoniae speciem habuisse uidetur (contrapuncti quod uocant inuersi) nam netodica uox quae cantoris esset frequenter saltibus utebatur. Hypatodica uero organo inseruens gradibus uti debebat et Diatonice procedere

Quaeri posset an in melodijs [[et]] Enarmonijs et chromaticis uti licuerit in facendibus melismatibus interuallis Diatonicis: existimarem huiusmodi interualla non ualde laudata saepe tamen adhibita: cum Enharmonium purum rarissime etiam olim caneretur
In Trochaico Septenario melisma conuenire uidetur omnibus fere [[hu<.>]] primis syllabis trochaeorum ut [[h]] uel hinc liqueat uersibus leuioribus huiusmodi melismata magis competere
In Al<ca>jco in secunda syllaba secundi pedis tum [[p]] in primis syllabis utriusque dactyla

[Doni, Aduersaria Musica F, 37v,1; text: Vides ut alta stet niue candidum, [signum]]

Cantuj ecclesiastico magis conueniret 4 Modos tantum adhiberi secundum quatuor species Diapente cum [[cantus]] [modi corr. supra lin.] illi a psalmis fere desumantur qui raro 5. uoces excedunt
In his uerbis melopaei recentiores putidis illis suis neumatibus usque ad satietatem utuntur

[Doni, Aduersaria Musica F, 34v,1; text: Christe eleison, [signum]]

duas illas syllabas breues longissime producentes
Antiquorum Modi differebant a nostris differentijs partim essentialibus, partim accidentalibus
Differentiae essentialis sunt hae
Prima. quod in uaria uocis tensione collocarentur
Secunda. quod in speciebus diapason alio ordine distribuerentur
Tertia. quod non tantum in chordis characteristicis sed etiam in medijs finirent et catalogas facerent: atque huic sequitur synaphem non mutare Tonum et posse trans<ire>
4 Quod alij plures phthongos alij pauciores in Diapason obtinerent (quod tamen acci<dit> tantum Harmonijs
Accidentales differentiae
1 Quod interualla maiora tunc non fierent nisi inter chordas eius modi id est interualla potissima diapente et diatessaron
2 Quod diuersos generum colores plerumque obtinerent
[-<f.38r>-] 3 Quod armamenta et melismata peculiaria habuerint
4 Quod diuersum Rhythmum plerumque seruarent
Glareanus capite ultimo libro primo testatur cadentias in quatuor tantum chordis finalibus fieri in eoque reprehendit Franchinum quod ex septem debuisset unicam [sqb] mi reijcere
Idem capite primo libro secundo testatur ludiones (id est uulgares psaltas) tribus tantum modis usos id est ut, re, mi
Fallitur cum Graecos eosdem et troposet systemata, et harmonias uocasse ait libro 2. capite secundo
Falso credit Glareanus Modum qui est ab a ad a a Hypermixolydium uocasse non Hypodorium [[ut]] posuit enim ibi Hypodorium quoad speciem non quoad tonum
Ibidemque Hypermixolydium secundum eos qui hunc recipiebant
Glareanus recte indicauit lyram et citharam diuersam esse: Idem pro cithara accepit Harpam uulgarem 24 chordarum. Pro lyra chelyn
Idem recte obseruat summam chordam in cithara esse acutissimam in lyra grauissimam
Male reprehendit Georgium Valla quod Bryennium et similes autores reconditos allegat quasi non uidisset. Itaque Politianum

Vide eum initio [[l]] capitis 9. libro 2. ubi ait quod si haec nostra falsa sunt et Boethium speciem primam diatessaron ponere mi la non tantum quia inter phthongos stabiles iacet (ut putat Glareanus) sed quia infima sunt [[d]] tetrachordorum et prima Dorij toni omnium maxime in pretio habet

Pro Tractatu de generibus et modis uide Keplerun De Harmonia mundi

Keplerus improprie uocat musicam duram quae per [sqb] mi procedit mollem quae per b. Si Glareanus vt coniunctum et disiunctum malit

Credibile est usum dissonantiarum potissimum uiguisse in concentis Enarmonijs et Chromaticis nam cum Netodica uox quae cantoris erat fere Enarmonice procederet Hypatodica uero quae organica erat Diatonice [[seu]] uel miste saepe huiusmodi antiphthongi eueniebant

[Doni, Aduersaria Musica F, 38r; text: 8, 7, 5, Enarmonicus, Diatonicus]

[-<f.38v>-] Concentus hanc speciem frequentissimam fuisse puto in qua cantore interualla Hyperbata et Enarmonia faciente; organica uox contrario mota per propinquos phthongos faceret consistens potissimum in praecipuis phthongis toni

Puto etiam plectra magnum habuisse usum in frequentibus pulsibus eiusdem chordae qui fiunt ad supplendam continuationem uocis

Item sinistrae digitos potissimum adhibitos ad suppressendos sonitus a plectro editos

Vsus Modorum antiquorum nam hoc etiam habet utilitatis quod paucioribus chordis in instrumentis opus est nam ubi exempli gratia trisdiapason interuallo in clauichordio opus est ut cantilenas uariorum modorum ipsi accomodemus Disdiapason secundum morem antiquum sufficet si pro uariatione Tonorum paucas ipsis chordas metharmoge facta mutemus

In Pandura octachorda possunt disponi sistemata quattuor modorum si binae chorae singulis tradantur et in singulis diapente interualla notantur quae conficiunt Diapason et Tonum

Si fabricemus lyram 20 chordarum duplici serie ita ut omnes sint 40 [[totam]] tota uero longitudo minuatur per demissionem iugi per canales utriusque cornu inferius uero chordae paulatim decrescant: et earum mobiles minui etiam separatim anulorum quorundam seu <neuli>licorum uocari poterit Cithara seu Lyracithara

Lynam uero fabricare possumus 15 uel 18 chordis

In Lyra ueteri uidetur totum Systema chordarum diminui potuisse per dimissionem iugi non tamen chordae mobiles perculiariter infra diminui (fuisset enim difficile utrumque praestare) In cithara uero manente eodem systemate, mobiles chorda inferius diminui. Item existimo lyram propemodo teneri consueuisse ut horlum sed minus obliquatam citharam uero instar harpae Cithara uidetur corona habuisse [[f]] lyram uero testudinem

Vbi Ptolomaeus comparat acumen et grauitatis systematis [[circa]] longitudinique fit ab ortu ad occasum et acumen quidem ponit non modo caelo grauitatem in ortu et occasu: quoniam grauitatem affinem silentio existimat ego potius dicere dicerem acumen silentio propius esse [[et]] adeo ut in medio caelo ponendam grauitatem in ortu et occasu acumen praesertim cum a terra ad medium caelum lineae imaginales longissimae sunt quae chordas longas replent existente enim sole prope occasum uel ortum breuissimae

[-<f.39r>-] Siquis citharam ueterem renouare uolet duasque ei harmonias aptare triplici serie chordarum id consequatur ita ut altera harmonia id est praecipua habeat 3 genera. Minus praecipua uero duo tantum

[Doni, Aduersaria Musica, F, 39r; text: Dorius, Iastius, [sqb] [sqb], [[c c]], e e, d, a, c, g, f, [signa], [sqb]. A, C, D, E, F, G]

Media uero series quae Enhamornio generi inseruit non facile [[hi]] huic generi instrumenti aptabitur

Celeritas repercussionum chordae ictae uidetur sonum uegetiorem efficere frequentia uero acutus: sed non sola sed si aer magis densetur eiusque minor pars feriat.

Systema magnum immobile incipit ab [signum] Verum si modulari uelimus Tonum Hypodorium non inde incipiemus sed a Mese [Omega] eam cogitatione ponentes in [[Pros]] [Signum] seu proslambanomenos. Similiter Hypoiastium incipiemus a [signum] Hypophrygium in [signum] et cetera. Indicio est quod eae sint litterae integrae inferiores uero mutilae uel inuersae et cetera et hoc intelligendum quo ad Tonum nam si modum intelligamus primum Hypodorium ut dixi Incipiemus ab [Omega] id est [[mod]] Mese eum Phthongum statuente in [signum] Hypoiastium pariter ut dixi incipiemus ab [signum] eum Phthongum statuente in [signum] [[Verum Hypophrygium incipi]] ut Hypoiastij sit eadem species quae Hypodorij. Verum Hypophrygium incipiemus ab [Omega] ut seruetur interuallorum rationem: Idcirco est quod [Omega] est prima littera integra Hypodorium similiter a [signum] ut habeant eandem speciem Hypophrygij nam et ipsa prima est littera Integra. Hypolydio uero quod faciemus qui incipere deberet ab B Verum non est littera integra?

Sed notandum [Omega] Hypodorij id est A. et Hypophrygij id est C. Dorij id est E. Phrygij id est D Mixolydij id est [sqb] esse parallela quae sunt uoce initiales [[<.>]] horum phthongorum.

Lydium et Hypolydium habere alias litteras id est B quod indicio est incipisse eos modos a minori interuallo

[-<f.39v>-] In Infima Diatessaron Dorij

[Doni, Aduersaria Musica F, 39v,1; text: [Signa], Chro<matico> et [[Iastio]], id est, D, C, A, #]

nota [signum] id est parallela [signum] chromatico Iastio nec mirum sunt enim uarie unisoni ij duo phthonga ut ostendi potest sic

[Doni, Aduersaria Musica F, 39v,2; text: D, C #, C, [sqb], A, 4/3, 5/4, 16/15]

nam si Diatessaron detrahatur Semitonium maius quo Iastius altior est [[supersunt d]] superest ditonus quanti C # distat ab A.

Subiecta figura indicat ab A ad D esse diatessaron auctam commate item inter A Hypodorij et A Hypoiastij esse 27/25. Item Hypodorium procedere per [[9/8]] Diatonum Syntonum et Chromaticum Syntonum. Chromaticum uero Hypoiastij (quod et de Iastio dicendum) procedere per 135/129 et Limma aliter enim [signum] [signum] chromatica Hypoiastij et eadem Diatonica Hypodorij [[ut]] hoc est C # Hypoiastij et D Hypodorij nam esse unisona: quod tamen ostendunt eadem signa parallela sic

Sed hoc puto commensum et probabilius inter A Hypodorij et A Hypoiastij distare 16/15 cur et [sqb] Hypoiastij non [[sunt unisoni]] [[ha]] habent eandem litteram et c Hypodorij non esse potest quod hi duo modi sunt quodammodo diuersi generis et raro mutatio fit ab uno in alium

[Doni, Aduersaria Musica F, 39v,3; text: [signa], 135/128, 25/24, 16/15, 9/8, C #, C, [sqb], A, limma, 5/4, HypoDorij, Hypoiastij, Diatessaron acutior commate]

Puto etiam Mutationes fieri consueuisse in phthongis qui signa haberent eadem
[-<f.40r>-] Quando aliqua uox transit per [[bj]] [b corr. supra lin.] deinde paulo post canit [sqb]
eique altera uox consonat per diapason magna mutatio sentitur quasi Tonus mutetur ut hic

[Doni, Aduersaria Musica F, 40r; text: et cetera]

Vsus litterarum in melodijs magno usui esse potest in Hypatodis physaulicis loco ciferarum quas
usurpant sed phthongi metabolici notabuntur proprio aliquo signo addito ad unamquemque
litteram

Modulationibus Principis Venusini singulae partes pulchra male secus ac in concentibus
Marentij.

Diuersa Rhythmopoeia seu Rhythmopoeiae agoge conuenire singulis Modis Exempli gratia
Mixolidio [[congruent notae Hypatodo Netodo longae]] congruit Antisemasia

[[macrophthonga [macrotona ante corr.] et <...>phona [isotona ante corr.] sed (ligata) id
est notis longioribus cantans atque aequalibus fere in Netodo et Hypatodo sed cum ligaturis
<ue>ro antisemasia utrimque]] duarum partium inaequalis id est Netodo brachyphthonga
Hypatodo macrophthonga cum ligaturis et syncopis

Dorio aequalis potius id est ubique macrophthonga et sine ligaturis et syncopis

Hypodorio pariter inaequalis sed Netodo potius Macrophthonga Hypatodo brachyphthonga cum
ligaturis sed sine syncopis

Phrygio

[-<f.40v>-] Semasia uel Rhythmographia alia est Macrophthonga alia Brachyphthonga. Alia
media.

Alia id est cum legaturis: alia sine legaturis

Alia cum sincopis: alia [alij ante corr.] sine sincopis

Alia cum punctis: alia sine punctis

Alia polysema: alia oligosema: alia media

Alia [[Homorhythmia]]: Monorhythmia. Alia Polyrhythmia

Alia est Diuulsa: alia continua

Diuus Augustinus 4 de Trinitate capitulo 2. Hanc (inquit) enim coaptationem sicut mihi nunc
occurrit, dicere uolui quam Graeci [[Har]] [harmonian] uocant

Iosephus 7 antiquitatum capitulo 10 alias 12 Cinyram fuisse 10 chordis instructam nablum uero
12: et illum plectro tangi hanc uero digitis

Mersennius Canones uocat uersatiles Cantiones

Socrates apud Stobaeum senex citharam pulsare didicit

Graecorum prouerbum [metabole glykytaton]

Respirationis quatenus Rhythmorum refert tres species ponendae uidentur aequalis in qua aequali
tempore fit systole et diastole. quae uocari poterit Rationalis. Secunda species cum systole
prolixa est diastole breuis tertia cum systole breuis diastole longa.

Harum altera fortasse epjthymetica [epothymetica ante corr.] uocari poterit: altera irascibilis

Poterimus etiam aequalem diuidere in breuem et longam ut sint [4 species infra lin.]

De Instrumentis Musicis inter alios scribit Petrus Gregorius in Syntax Artis mirabilis

Castañeta uidetur esse crotalum: exponunt enim arundinem:uel dicunt constare duabus laminis
aut uirgulis aereis quae manu agitante sonum argutum edunt

Vide Hesichium in [askaros] et confer cum Polluce

Aristides non [[ait]] se Enarmonium purum cecinisse ubi ait [melodomen] immo nec puto ea aetate usurpatum

Male quosdam [harmonian] uertunt concentum

[-<f.41r>-] Aristoteles Politica libro capitulo 7 [8 ante corr.] Melorum species tres fiunt secundum aliquos philosophos [ethika] [praktika] [enthysiaistika]

Idem capitulo 8 ait Phrygium in Harmonijs talem uim habere qualem tibiam in organis [ampho gar orgiastika kai pathetika]

Non est mirandum ut cum Mersenno loquar uim musicae Graecae nobis ereptam esse et cetera quandoquidem sunt alia plurima ut Archimedis et Procli specula quibus ad molliare flammas instar fulguris utebantur.

Claudini Iunioris liber de uersibus metricis

Sicut difficilius est Picturam ex remotissimis coloribus conficere et et ex eis aptam harmogen facere ita difficilius est genus Enarmonicum Chromatico et Chromaticum Diatonico

Ex eo quod dicerit Ptolomaeus Tonum esse optimum dissonantum interuallorum atque pulcherrimum non sequitur ut putat Salinas per hoc intelligendum interualla id est trihemitonij et ditoni censuisse consonantia nam si [[<.>]] accipiamus speciem Diatonam ditonieam fortasse uerum est Tonum esse pulcherrimum interuallum quam trihemitonium uel Ditonus. Ditonus enim est inconcinissimus.

Mersennius testatur quibusdam sonis auditis capillos erigi et stridorem dentium inuitis contingere Keplerus existimat musicam mundanam fludi esse symbolismos poeticos et oratorios

Tertiam minorem et sextam quidam uocant tertiam mollem. Item tertiam et sextam duram id est maiorem

Consonantiae uidentur efficere duos sonos cuius circulationes non modo commensurabiles sunt sed proportionatae ita ut simul desinant. [[Con non]] Consonae uoces tantum commensurabiles. Inconcinnae incommensurabiles.

Versus ille in Andria Adhuc Archillis quae assolent uidetur cani consueuisse

Hebraei recentiores omnes decem uocales producunt scheratas tantum corripunt.

Iidem duobus tantum pedibus utuntur quorum primus unica tantum syllaba longa constat secundus breui et longa

[-<f.41v>-] Dicordus pulsus aequi pari potest dactylus et anapaestus

Catalexes aequissimas Hebraei in uersibus tres ponunt 1 cum una tantum uocalis cum alia consonat quem contemnunt Secundus cum duobus conuenit quem aestimant plures Tertium uocant excellentem cum plures quam duae conueniunt

Habent uersus longissimos ex omnibus longis ut uidere licet apud Mersennium

Mycillus praua methodo in metris utitur in multis exempli gratia cum cum primam speciem Iambicorum ponit

[Doni, Aduersaria Musica F, 41v; text: Salve]

id est [[sp]] spondaeum uerum

Plato [polou mimemata] panarmonia esse ait

Salomon de Caus agit de organis libro 3. de machinis hydraulicis.

Franchinus Gaffurius in fine suae Theoriae inepta quaedam de proprietatibus nationum in cantu ubi Italos caprizare ait solos Gallos cantare

Cleonides et Graeci non diuidebat tonum in 12 partes sicut nec Aristoxenus in 24 [sed add. supra lin.] ut uarias species generum conficerent particulis imaginarijs etiam si Cleonides his uerbis utatur [hypotithetai gar tonos eis dodeka] et cetera

Fallit Mersennus ubi ait non solum diesin sed comma diaschisma et cetera sensibilia fieri posse Melesius cantores gestus adhibere testatur apud Mersennum

Mersennus ueterum saltationes reijcit tamquam gentilium [[imm]] immo etiam partes saltationis [phoran skhema] et cetera

Tempore Caroli 9 opera [[maximum]] potissimum Baiffij erecta est Parisijs Accademia uariorum litteratorum qui musicae potissimum restaurandae operam darent sed inuidia quorundam breui exaruit

Genebradus Anno 1572

Mersennus ualde suadet usum monochordi ad musicam restaurandam

Petrus de Montemauro uocum speciem diagrammatum excogitauit

Iosephus Struthius Artis Sphigmicae

Petrus Loyerus libri 8. de spectris multa habent de musicis instrumentis

Mersennus creditit Arsin significare uocis eleuationem thesis demissionem

[-<f.42r>-] Nomina rariora quae apud Matthaem Alemam in orthographia Castellana

Rabel

Bandurria

organo de los fuelles

clauin

menestril

cheremia

bajones

sacabuches

orlos

pito

gaita

Extremi phthongi continuarum progressionum ut seruetur proprium [ethos] Modorum saltem obseruandi sunt in extremis uocibus id est in acutissima Netodi et grauissima Hypatodi

Inter duas chordas quae habent interstitia [tes] diapente et [tes diatessaron] ut cognoscatur utrum sit inter hanc uel illam hanc regulam adhibe. Littera quae naturaliter in alphabeto praecedat distat diatessaron in graue et cetera ut [[D]] [A corr. supra lin.] ab D. [A. ante corr.] C ab F. C

Antiquiores contrapuntistae uetant ab unisono ueniri ad diapason uel contra uel a diapason ad disdiapason uel contra etiam si chordae alternentur in loco graui [[d]] [te] diatessaron in synodijs [[<.>]] triadicis et cetera etiam si supra esset exempli gratia ditonus

Fulcire [ten] diatessaron rectius dicitur quam cooperire ut uulgo

Pro diagrammate commodior est connexio in qua tres Toni incipiunt ab A pro organis in qua singuli a chordis cardinalibus

In priori mutatio fit per eundem syllabam [t]a, [t]a, [t]a

in posteriori per diuersos ordine inuerso [t]a, [to], [te]

